

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

בטיחות ילדים

בבית הספר, בבית ובשעות הפנאי

שיעורי חינוך לאורח חיים בטוח

בטיחות אורח חיים בטוח

בטיחות ילדים

בבית הספר, בבית ובשעות הפנאי

כתיבה ועריכה: אביבה אלעזרי – אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח

בטיחות

לאורח חיים בטוח

תוכן העניינים

4	1. מבוא
4	2. מטרות התכנית
5	3. גורמי סיכון בטיחותי
5	4. נתוני היפגעות ילדים
8	5. דבר מנהל האגף

פרק א' – מבוא לאורח חיים בטוח

10	6. שיעור 1 - אפשר גם אחרת – מודעות להתנהגות בטיחותית
18	7. שיעור 2 - תרבות התנהגות בטיחותית
25	8. שיעור 3 - אחריות אישית לצמצום תאונות ולמניעת היפגעות

פרק ב' – בטיחות ילדים בדרכים

32	9. שיעור 4 - חוקי התעבורה גם לרוכבי אופניים
39	10. שיעור 5 - תמרורים שפת הסימנים
46	11. שיעור 6 - מבנה האופניים ואביזרי הבטיחות
54	12. שיעור 7 - מי אשם בתאונת האופניים
62	13. שיעור 8 - התנהגות הילד כנוסע ברכב

פרק ג' – חופשת קיץ בטוחה

69	14. שיעור 9 - בטיחות בחצר ובבית
74	15. שיעור 10 – מקומות משחק בטוחים לילדים
80	16. שיעור 11 - תרבות התנהגות בטוחה בים ובברכה
87	17. שיעור 12 - בטיחות בטיולים
96	18. ביבליוגרפיה

בטיחות אורח חיים בטוח

מבוא

מתוך ראיית חשיבות נושא בטיחות הילדים ובני הנוער וההכרה בכוחה של מערכת החינוך להוביל תהליכי שינוי של דפוסי התנהגות, אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח מוביל מהלך של חינוך לאורח חיים בטוח בבתי הספר במטרה להקנות לתלמידים ידע והרגלי התנהגות בטיחותיים. הקניית הרגלים בגיל צעיר, עשויים להשפיע על דפוסי חשיבה ולקבוע דפוסי התנהגות בעתיד, ולהשפיע על ניהול אורח חיים בטוח ברמה האישית ובמסגרת המשפחה.

במרכז התכנית הלימודית המוגשת בזה, עומדת הלמידה כהליך לעיצוב אישיות התלמיד כפרט בחברה המקיימת אורח חיים בטיחותי. השיעורים המוצעים בתכנית מכוונים להטמעת דפוסי התנהגות ולעודד את התלמידים לקיים אורח חיים בטוח. הלמידה תסייע לתלמידים לגבש גישה אחראית ובטיחותית ברמה האישית, ולאמץ התנהגות מונעות תאונות והימנעות מלקיחת סיכונים. התכנית נועדה למורים ומחנכים מתחומי דעת שונים, המעוניינים לעסוק בהקניית ערכים וכלימוד נושא אורח חיים בטוח. התוכנית עוסקת בנושאים הבאים:

- ❖ מודעות להתנהגות בטיחותית ואחריות אישית של כל תלמיד
- ❖ סוגי היפגעות של ילדים, הגורמים ודרכים למניעת היפגעות
- ❖ הקניית כלים והרגלים לאורח חיים בטוח

תכנית זו מאפשרת לכל תלמיד לפתח כישורים אישיים, לחוש תחושת הצלחה לחיזוק הביטחון ביכולתו להיות אחראי לבטיחותו תוך הנאה מהלמידה. כדי שהתכנית תאפשר לתלמידים להתחבר לנושא, אנו מגוונים את הלמידה. שמנו דגש על שיעור חברתי, על שילוב דיונים ושאלונים עם הפעלת התלמידים בכיתה.

מטרות התכנית

- ❖ להקנות לתלמידים ערכים של התנהגות אחראית ובטיחותית כאורח חיים שיישם בכל הווית חייהם; בבית, בבית הספר, בדרכים, במגרש המשחקים, בשפת הים, בטיולים ובכל מקום בו הם נמצאים.
- ❖ לחזק את המודעות של התלמידים לצורך בהתנהגות בטיחותית וזהירה אשר יכולה להביא לצמצום היפגעות של ילדים בתאונות.

בטיחות אורח חיים בטוח

גורמי סיכון בטיחותי

גורמי סיכון להיפגעות ילדים כהולכי רגל

בדומה למשתמשי דרך אחרים ילדים בגילי 0-14 הינם פגיעים כהולכי רגל, אולם קיימים גורמי סיכון ייחודיים לאוכלוסיית הילדים. במאמר מקיף בנושא, מחלקת ד"ר תמר תומר-פישמן (2009), את גורמי הסיכון הייחודיים לילדים לשלוש קבוצות עיקריות:

- ❖ גורמים הקשורים בילד
- ❖ גורמים הקשורים בהורים
- ❖ גורמים הקשורים בסביבה החברתית

היפגעות ילדים מושפעת גם ממשתני רקע חברתיים כגון רקע סוציו-אקונומי ורקע תרבותי. ילדים מרקע סוציו-אקונומי נמוך נמצאים בסיכון גבוה יותר להיפגע בתאונות דרכים. בעוד שקשה להצביע כאן על קשר סיבתי, ניתן להצביע על גורמים שונים שכנראה משפיעים על קשר זה כגון הנטייה לשחק על הכביש, מעורבות ההורים בהשגחה על הילדים, ותרבות הנהיגה בסביבה בה הם חיים. (ד"ר תמר תומר-פישמן, 2009).

מדיניות הבטיחות בישראל

מדינות אירופה פרסמו בשנת 2012 דוחות השוואתיים המסכמים את מידת הבטיחות אותה מספקת מדינה לילדיה. מהדוח עולה כי ישראל קיבלה ציונים נמוכים מאוד בתחום הבטיחות בבית. פחות מהממוצע באירופה. בישראל ישנן אוכלוסיות עניות ובהן ילדים הנמצאים בסיכון מוגבר להיפגעות. כך למשל הסיכון של ילד ערבי בגילאי 1-4 להיהרג הוא פי 6.6 מאשר של ילד יהודי באותה קבוצת הגיל. בהיעדר חוקים או תקנות המחייבים את האוכלוסייה ואת הרשויות, נוצר אי השוויון. בישראל אין מדיניות ממלכתית המקדמת נגישות לציד ולבטיחות בבית. עבור משפחות מעוטות יכולת ואוכלוסיות מוחלשות, מדיניות ממלכתית עשויה לקדם בטיחות ילדים ולצמצם את אי השוויון.

נתוני היפגעות ילדים

היפגעות ילדים מתאונות היא בעיה כלל עולמית, הנמצאת במקום שני אחרי בעיית ההשמנה כגורם לתמותת ילדים. מדי יום נהרגים ברחבי העולם קרוב ל-2,000 ילדים כתוצאה מתאונות. בישראל כל יומיים וחצי בממוצע מת ילד" אומר פרופ' ארנון אפק, ראש מינהל רפואה במשרד הבריאות. שימוש קונסיסטנטי באסטרטגיות מניעה מוכחות עשויות להציל

בטיחות אורח חיים בטוח

ילדים מהיפגעות, מאשפוזים ממוות ומסבל מיותרים. שימוש באסטרטגיות מניעה יאפשרו לילדים ולמתבגרים לגדול ולהיות אזרחים יצרנים ומועילים בחברה בה הם חיים".

תאונות דרכים הן הסיבה הראשונה לתמותת ילדים בישראל (56.7%), ואחריה תאונות בית ופנאי (26.5%) – נפילות, הרעלות כויות, חנק, טביעות. (16.7% - סיבות שאינן מוגדרות) כשמדובר באשפוז, המגמה מתהפכת: 64% מהסיבות לאשפוז הן בגין תאונות בית ופנאי ו- 11% בגין תאונות דרכים. (25% - סיבות אחרות).

אוכלוסיית הילדים בסיכון כוללת (1) פעוטות בגילאי לידה עד ארבע, (2) בני נוער ו-(3) ילדים מהחברה הערבית.

ישראל בהשוואה ל-34 מדינות ה-OECD, ממוקמת במקום ה-15, קצת מתחת לממוצע, בהיפגעות ילדים בתאונות.

מתוך שנתון "ילדים בישראל 2014" של המועצה לשלום הילד

1. בסוף שנת 2013 חיו בישראל, 2,682,160 ילדים שהם 32.9% מכלל האוכלוסייה.
2. בשנת תשע"ד 2013/2014 למדו במערכת החינוך 2,180,204 תלמידים.
3. תלמידים נפגעים מאלימות פיזית (בעיטה, מכת אגרוף) בזמן ההסעה הבית ספרית:
 - 7% מתלמידי כיתות ד'-ו'.
 - 5% מתלמידי כיתות ז' - ט'.
 - 4% מתלמידי כיתות י', י"אדיווחו בתשע"ד כי נפגעו.
4. 3% מתלמידי כיתות ד'-יא דיווחו שהם נמנעים מלהגיע לבית הספר מחשש לפגיעה. עם הירידה בשכבת הגיל תחושת המוגנות של תלמידים בבית הספר פוחתת:
 - 14% מהתלמידים בכיתות י'-יא 'חשים שהם לא מוגנים בבית ספרם לעומת 13%
 - מתלמידי ז' - ט' ו- 22% מתלמידי ד' - ו'.
5. בשנת 2013 פונו לחדרי מיון 206,990 ילדים עקב תאונות ופציעות. מתוכם 48.9% (101,143 ילדים) פנו עקב נפילה, חבלה, חתך. 8.2% (17,046 ילדים) פנו עקב תאונות דרכים. 8.2% (16,958 ילדים) פנו עקב תאונות במוסדות לימוד. 1.4% (2,848 ילדים) פנו עקב פגיעה מכוונת תקיפה, אלימות במשפחה. 2.6% (5,279 ילדים) פנו עקב תקיפת בעלי חיים.

בטיחות אורח חיים בטוח

6. בשנת 2013 מתוך כלל הפניות עקב תאונות בית וחצר 82.3% היו עקב נפילה, 4.7% היו עקב חדירת גוף זר, 1.4% היו עקב כוויה ו 0.7% היו בגלל הרעלה.
7. בשנת 2013 מדווחת משטרת ישראל כי נחקרו 4,319 תאונות דרכים עם נפגעים בגילים 0-17, מתוכם 80 ילדים הרוגים 816, ילדים פצועים קשה ו 8,900 ילדים פצועים קל.
8. בשנת 2013 נפגעו 970 הולכי רגל ילדים בתאונות דרכים שהם 22.5% מכלל הילדים שנפגעו. מתוכם נהרגו 19 ילדים.
9. מספר הילדים שנפגעו בתאונות דרכים בחודשים יולי, אוגוסט ואוקטובר היה גדול יותר מרוב חודשי השנה. יותר ממחצית הנפגעים היו בגיל 5-15.

בטיחות אלרח חיים בטוח

דבר מנהל האגף

מורים ומחנכים יקרים,

כאנשי חינוך אנו שוקדים על איכות הלמידה ושואפים למצוינות ולהישגים לימודיים גבוהים של תלמידינו. בתחומים רבים כמו מתמטיקה, המדעים ובזכאות לבגרות הגענו אכן להישגי מרשימים. יחד עם זאת אנו שואפים להעניק לתלמידינו גם חינוך לערכים, ואף להקנות להם מיומנות חברתית. אנו רוצים להגן עליהם ולהבטיח את שלומם בבית הספר ואף מחוצה לו. כאשר שלום התלמידים נמצא בראש מעיינינו, אנו פועלים ללא ליאות בחינוך לזהירות ולבטיחות בדרכים, אנו שואפים להרחיב את היריעה ולפעול גם בתחום חינוך לאורח חיים בטוח. אנו מאמינים שבכוחו של החינוך להשפיע על הרגלים ועל דפוסי התנהגות ולהביא להלימה בין התנהגות התלמידים לבין מה שהחברה הדמוקרטית בישראל שואפת אליו.

בתכנות לימודי ז' שלפנינו, השקענו מחשבה רבה לא רק בריכוז מידע המתייחס לבטיחות הילדים אלא פיתחנו גם מערכי שיעור מובנים, מעניינים יסייעו לתלמידים להתחבר לנושא. אנו רוצים שהתלמידים יהיו ערים לבטיחותם האישית בבית, בבית הספר ובסביבתו, ובמקומות שבהם הם מבילים בחופשים ובשעות הפנאי. אנו מקווים שמורים רבים ירימו את הכפפה וילמדו שיעורים מתוך חוברת התכנית הזו במטרה להגביר את המודעות ואת ההבנה של התלמידים לנושא הבטיחות האישית.

במשך כל ימות השנה ובמיוחד בתקופת החופש הגדול נפגעים תלמידים רבים בתאונות בית, בתאונות דרכים ותוך כדי פעילות במגרשי משחקים. חיי התלמידים יקרים לנו מאוד ואנו רוצים לראותם בטוחים ומוגנים מכל פגע. על כן אנו חייבים ללמד ולהשפיע עליהם לנהוג באורח חיים בטוח.

אני ממליץ בחום לכל השותפים שלנו בעשייה החינוכית, בראש וראשונה למורות ולמורים וביחד אתם למנהלות ולמנהלים, להירתם למשימה, להפנות תשומת לב לסוגיית בטיחות הילדים וללמדם פרק בקיום אורח חיים בטוח בבית הספר, בבית ובכל מקום.

אני מאחל לתלמידים הנאה שלמה מהלמידה וניהול אורח חיים בטוח ובטיחותי.

בברכה,

מקס אבירם

מנהל אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח

בטיחות לאורח חיים בטוח

פרק א' – מבוא לאורח חיים בטוח

התחומים בהם עוסק החינוך לבטיחות ילדים ולאורח חיים בטוח:

- ❖ בטיחות הולכי רגל ילדים
- ❖ בטיחות ילדים הנוסעים ברכב
- ❖ בטיחות ילדים כרוכי אופניים
- ❖ בטיחות ילדים במים, מניעת טביעות
- ❖ בטיחות ילדים בבית, בחצר הבית ובמגרשי משחקים, במניעת נפילות
- ❖ בטיחות למניעת הרעלות ילדים
- ❖ בטיחות באש ומניעת כוויות
- ❖ בטיחות ומניעת תאונות חנק בקרב ילדים
- ❖ גיבוש מנהיגות בתחום בטיחות ילדים
- ❖ יצירת תשתיות בתחום בטיחות ילדים
- ❖ הגברת המודעות בתחום בטיחות ילדים

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור מס' 1

אפשר גם אחרת – מודעות להתנהגות בטיחותית

קבלת אחריות היא הביטוי לנכונותו של היחיד לעמוד בקשיים, במגבלות ובדרישות של מוסכמות החברה. כל עוד המחיר של האחריות תואם את התועלת שתצמח לפרט מהמעשה, הוא יהיה מוכן לשלם אותו. גם ילדים ואפילו צעירים מאוד, יכולים ללמוד ולהתנהג בהתאם לקודי התנהגות מוסכמים, הקובעים נורמה התנהגותית מחייבת. ישנם רבים מקרב הציבור שמתייחסים לבטיחות כאל המלצה בלבד שלא מחייבת אותם, הם אינם לוקחים אחריות על תוצאות המעשים שלהם.

אחד התפקידים החשובים של ההורה ומחנך הוא להכין את הילד לקראת היותו בוגר ואחראי לעצמו. הילד חייב ללמוד לקחת אחריות על עצמו ולפתח תחושת ביטחון ואמונה בעצמו וביכולותיו לשמור על בטיחותו האישית. פיתוח תחושת עצמאות ויכולת אחריות הינו חלק מהתהליך החינוכי. כדאי לעסוק בכך בהתמדה להתחיל בכך מוקדם ככל האפשר.

בשיעור זה יתוודעו התלמידים ליכולת השיפוט ולמסוגלות העצמית ויוכלו להבין מה מידת האחריות שהם עצמם צריכים לקחת במצבי סיכון מסוימים.

סוגי היפגעות של ילדים בתאונות

טביעה	תאונת דרכים
חנק / בליעת חפץ	תאונה / נפילה מאופניים
הרעלה	מכה / חבלה
כוויה	התחשמלות
דקירה	מכת חום והתייבשות
	נפילה

בטיחות אורח חיים בטוח

מיועד לשכבת גיל

חט"ב

מטרות השיעור

- הפנמת התובנה שעל כל אחד מוטלת אחריות אישית לבטיחותו
- הבנה שלהתנהגות ולמעשים או חוסר מעש ישנן השלכות על הסביבה ועל אנשים אחרים

אמצעים דידקטיים

- דף לעבודה עצמית - אבחון גורמי סיכון ואחריות למניעת היפגעות ילדים
- דפי ניר וטושים ליצירת תוויות
- מחשב ומקרן להקרנת מצגת
- מצגת לשיעור מס' 1 – אפשר גם אחרת [הקש כאן להורדת המצגת](#)

משך השיעור

שיעור אחד

מבנה השיעור

- עבודה עצמית לזיהוי גורמי סיכון ואחריות למניעת היפגעות
- מצגת מהו אורח חיים בטיחותי

מהלך השיעור

שיעור בכיתה

- שלב א' - התלמידים יעבדו לפי דף העבודה העצמית.
- שלב ב' - כל תלמיד יכין תווית המזהירה מפני סכנה בשימוש במוצר או שלט אזהרה מפני מקום מסוכן.
- שלב ג' - המורה תציג מצגת על אירועים בחיי יום, יום.
- שלב ד' – המורה תקיים דיון על אורח חיים בטיחותי.

בטיחות אורח חיים בטוח

שלב א' – עבודה עצמית

המורה תחלק לכל תלמיד דף עבודה לזיהוי גורמי סיכון ואחריות למניעת היפגעות. המורה תסביר כיצד לבצע את העבודה. על התלמידים לבחור 5-8 סיכונים היפגעות שלגביהם ישלים את טבלת גורמי הסיכון ואופן המניעה. דף העבודה בנספח א'.

דוגמה:

סוג הסיכון	תיאור גורם הפגיעה	דרכי מניעת היפגעות	גורם אחראי למניעה
הרעלה	הרעלת קיבה כתוצאה משתית תוכנו של בקבוק של חומר ניקוי חלונות שנמצא בארון המטבח מתחת לכיור.	הרחקת חומרים רעילים מהישג ידם של ילדים קטנים	ההורים, הרחקת חומרים רעילים מהמטבח. ילד מעל גיל מסוים יכול להיות אחראי ולא לשתות חומר רעיל

שלב ב' – עבודה יצירתית

כל תלמיד יכין תווית או שלט אזהרה.

🚧 התווית צריכה להיות מודבקת על מוצר ולהזהיר מפני שימוש במוצר על ידי ילדים. לדוגמה: "זהירות, יש להחזיק את הבקבוק במקום נעול". אפשר לצרף לתווית ציור של המוצר.

🚧 שלט אזהרה מפני מקום מסוכן, על הכיתוב בשלט להיות קצר וקולע, לדוגמה: "זהירות, כלב נושך בחצר" רצוי לקשט ולצבוע את השלט.

שלב ג' – מצגת אירועי בטיחות בחיי יום, יום

המורה תציג מצגת אירועי בטיחות מחיי יום, יום. לאחר הצגת האירוע יתבקשו התלמידים להתייחס לשתי שאלות ולהגיב בתובנה משלהם. השאלות הן כיצד ניתן למנוע את המצב הבטיחותי שראינו וכיצד הם רואים את האחריות שלהם למנוע מצבים דומים.

שלב ד' – דיון בכיתה על אחריות אישית לבטיחות

המורה תציג את השאלות לדיון ותאפשר לתלמידים להתבטא. לסיכום השיעור תדבר על תרבות התנהגות בטיחותית.

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח א' – דף לעבודה עצמית

עליכם לרשום בטבלה 5-8 סיכויי הפגעות שונים מתוך רשימת הסוגים המצורפת. השלימו לגביהם כל סוג סיכון תיאור של סיכון שתבחרו, את האופן והדרך למנוע מילדים פגיעה כתוצאה מחוסר אחריות או מהתעלמות מהסיכון, ומיהו הגורם שאחראי למניעה. זכרו תמיד על האחריות האישית ככל שמדובר בילדים מעל גיל מסוים.

דוגמה:

סוג הסיכון	תיאור גורם הפגיעה	דרכי מניעת הפגעות	גורם אחראי למניעה
כוויה	קבלת כוויה כתוצאה משריפה שנגרמה ממשחק של ילד בגפרורים בבית	הרחקת הגפרורים ממגע ידיו של ילד	ההורים, בהסברה על הסכנה הילד צריך להיות אחראי ולא להצית סתם גפרורים

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח ב' – מצבי בטיחות ונטילת אחריות

קטע מספר 1

בל"ג בעומר יצאו תלמידי הכיתה לשטח פתוח שבו הכינו מבעוד יום ערימה גדולה של קרשים שאספו. בפאתי השטח הפתוח נמצא חורש של עצי אורן אך את מקום המדורה קבעו במרחק מספיק מהחורש, הקיפו את המדורה באבנים ואף הכינו מים כדי לכבות את המדורה בסוף הערב. במשך הערב המדורה בערה ומעת לעת הוסיפו לה עוד ועוד קרשים. בשלב מסוים של הערב, הוציא אחד הילדים קרש שבקצהו בוערת אש. הילד החל לרוץ כשהמקל הבוער בידו לסובבו מעל לראשו. זרם האוויר שנוצר בקצה המקל גרם לגצים של אש לעוף ולהתפזר.

בטיחות

אורח חיים בטוח

קטע מספר 2

באחד מימי הקיץ החמים נסעו שתי חברות טובות לחוף הים בשעת בוקר מוקדמת. הן הצטיידו במזון ובמים, לקחו אתן כובעים מגבות ואפילו משקפי שמש. בהגיען לחוף הים הבחינו מיד בדגל השחור שהתנופף מעל סוכת המציל. הרוח שנשבה הרימה גלים שהתנפצו בקצף לבן לא רחוק מהחוף. לאחר שהתמקמו מתחת לאחת הסככות, נשכבה אחת מהן על המגבת ואילו חברתה רצה לכוון הים. על אף הדגל השחור, אנשים בודדים רחצו בים והיא החליטה להיכנס לים. גל גדול התנפץ מעליה והיא שקעה וחשה סחרור. האיש שמשה אותה מן המים נזף בה על שבכלל נכנסה לים.

השאלות:

1. מה דעתכם, הייתה סכנה בהתנהגותה של החברה שנכנסה לים?
2. מה באירוע מצביעה על תרבות התנהגות בטיחותית?
3. כיצד ניתן למנוע מצבים שיש בהם סיכון בטיחותי אישי, כמו כניסה לים כשהדגל שחור?

בטיחות אורח חיים בטוח

קטע מספר 3

אחרי ארוחת הצהריים ביקשה אימא מאורי בן ה 12 לשמור על אחותו הקטנה בשעה שהיא יוצאת מהבית כדי לזרוק את האשפה. אחותו של אורי ישבה על השטיח בחדר הילדים ושחקה בצעצועיה. אורי עיין בספר לימוד כשהוא יושב על המיטה ליד אחותו. לפתע הבחין שאחותו מכניסה לפיה כדור פלסטיק קטן. אורי זינק לעבר אחותו והוציא את הכדור מפיה בחוזקה. הילדה הקטנה נבהלה והחלה לבכות. ממש באותו הזמן נכנסה אימא של אורי הביתה ושמעה את הקטנה בוכה. מה קרה שאלה את אורי למה היא בוכה? אורי ספר לאמו את מה שקרה.

השאלות:

1. מה לדעתכם עלול היה לקרות לאחותו של אורי והאם הוא נהג נכון?
2. אתם חושבים שהתנהגותו של אורי מצביעה על תרבות התנהגות בטיחותית?
3. כיצד צריכים ההורים למנוע מצב שיש בו סיכון לילדיהם?

בטיחות

אורח חיים בטוח

פעולות למניעת היפגעות:

ישנן פעולות רבות שהרשויות השונות יכולות וצריכות לנקוט לשם מניעת היפגעות ילדים בתאונות, להלן דוגמאות אחדות.

- ❖ מיתון תנועה באזורים עירוניים לבטיחות ילדים כהולכי רגל ורוכבי אופניים
- ❖ חינוך והסברה למניעת פגיעה בילדים גם בקרב הקהילה
- ❖ מניעת היפגעות ילדים במים על ידי שימוש באמצעי ציפה אישיים
- ❖ נוכחות של מצילים מוסמכים ומאומנים במקומות רחצה מוכרזים
- ❖ גידור עם שערים סביב בריכות ומאגרי מים,
- ❖ מניעת גישה של ילדים לברכות פרטיות ללא השגחת מבוגרים
- ❖ מניעת נפילות ילדים ממרפסות וחלונות על ידי התקנת סורגים
- ❖ מניעת כוויות בילדים כתוצאה משריפות, ממשחק בגפרורים, מהצתת סיגריות
- ❖ פיתוח מציתי סיגריות העמידים בפני ילדים וסיגריות הכבות מעצמן
- ❖ חקיקה המחייבת גלאי עשן גם בבתי מגורים ישנים וחדשים
- ❖ חקיקה אוסרת על ייצור ומכירה של זיקוקים
- ❖ מניעת הרעלות בילדים על ידי אחסון בטוח של רעלים הרחק מהישג ידם
- ❖ מניעת חנק של ילדים בהחרמת מוצרים וצעצועים מסוכנים
- ❖ חקיקה המחייבת סימון בתווית אזהרה המספקות הסבר בנוגע לסכנות ספציפיות על מוצרים
- ❖ הימנעות מחשיפה לשמש ישירה בשעות החמות של היום ושימוש במשחות בעלות מקדם סינון גבוה להגנה על העור
- ❖ להרבות בשתייה בימים חמים ובמיוחד בטיולים בטבע

שיעור מס' 2

תרבות התנהגות בטיחותית

תרבות התנהגות בטיחותית, היא גורם מרכזי היכול להשפיע על היפגעות בתאונות בבית, בדרך, במגרש משחקים ובכל מקום שבו נמצאים אנשים. תרבות התנהגות בטיחותית נוצרת באמצעות חינוך, ידע, ניסיון, ואף המצב האישי שבו נתון האדם. ילד מושפע מאוד מהתנהגות הסביבה שבה הוא גדל, ההורים, המורים וחבריו הילדים. ילד יתאים את התנהגותו מהר מאוד לתרבות ההתנהגות הנהוגה בסביבה שבה הוא נמצא. גם מי שלמד וקבל ערכים של תרבות התנהגות בטיחותית, אם יקלע למקום שבו שולט אי סדר, מקום שאין בו תרבות בטיחותית נכונה, יאמץ את הרגלי המקום, ורמת הבטיחות האישית שלו תרד. כשילד חש שסביבת המבוגרים אינה דואגת לבטיחותם האישית, גם הוא ייקח יותר סיכונים ויתנהג בצורה פחות בטיחותית.

אחת הדרכים להעלאת הנושא לסדר היום הינה קיום וועידה ארצית בנושא בטיחות ילדים. השפעתה של הוועידה על מקבלי ההחלטות תוביל להכרה בצורך בטיפול בנושא ולהקצאת משאבים. הוועידה תתרום להגברת המודעות לנושא ולהטמעת התנהגות בטיחותית נכונה בציבור. כנס כזה שהתקיים בשנת 2012 הוכיח באופן מרשים שבישראל יש ציבור בעל מודעות ואכפתיות גבוהה בכל הקשור לשמירה על חיי הילדים לתהליכי הדיון וקבלת ההחלטות בכיתה יש ערך אזרחי מובהק.

מטרות השיעור

- ❖ התלמידים ייקחו חלק בתהליך קבלת החלטות שיש להן השפעה על בטיחותם ושלומום
- ❖ הפנמת ההכרה ביכולתם להשפיע על הסביבה ועל בטיחותם האישית
- ❖ הבנת כוחו של הציבור בהשפעה על מקבלי ההחלטות

מיועד לשכבת גיל

- ❖ חט"ב ותיכון

בטיחות אורח חיים בטוח

אמצעים דידקטיים

- ❖ כרטיסי תפקידים
- ❖ כלי כתיבה
- ❖ מצגת מספר 2 – תרבות התנהגות בטיחותית [לחץ כאן להורדת המצגת](#)

משך השיעור

- ❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

- ❖ אירוע פתיחה של הוועידה, פנל במליאת הכיתה
- ❖ קבוצות עבודה – וועדות לפי תחומים
- ❖ מושב מרכזי, דיון מסכם לבחירת ההמלצות
- ❖ הפצת ההמלצות

שלבי השיעור

- שלב א' – הסבר המורה על תהליך ניהול הוועידה ופתיחת הוועידה בפנל במליאת הכיתה.
- שלב ב' – עבודה בקבוצות לפי תחומים מקצועיים, לגיבוש המלצות.
- שלב ג' – התכנסות התלמידים למליאת הכיתה למושב המרכזי. העלאת המלצות הקבוצות.
- שלב ד' – הצבעה לבחירת ההמלצות החשובות ביותר להפצתן לציבור.

שלב א' – אירוע פתיחת הוועידה

המורה תציג את השקף של הרקע לוועידה לבטיחות ילדים (נספח א'), תקריא ותסביר את מטרות הוועידה. המורה תסביר את מהלך ניהול הוועידה, הדיונים בקבוצות העבודה וכן מהו תפקידם של הנציגים המומחים. לפני תחילת השיעור תיתן המורה לשישה תלמידים כרטיסי מומחה שיקראו וילמדו את תפקידם. תלמידים אלו יישבו בפנל במושב הפתיחה ויקריאו את הדף שקבלו בכדי לשכנע את באי הוועידה מה נדרש לעשות בתחום. המומחים בפנל הם:

- ❖ נציג משרד הבריאות ובתי החולים
- ❖ נציג ארגון "בטרם" - גוף מייעץ ותורם למניעת פגיעות בילדים
- ❖ נציג אגוד הפרסומאים

בטיחות אורח חיים בטוח

- ❖ נציג ארגון ההורים הארצי
- ❖ נציג משרד החינוך
- ❖ נציג מועצת התלמידים הארצית

שלב ב' – דיון בקבוצות עבודה

המורה תחלק את הכיתה לקבוצות דיון בנות 4-6 תלמידים. כל קבוצה תקבל כרטיס קבוצה (נספח ב') ותדון בהתאם לתפקיד שהוטל עליה בהמלצות לשיפור בטיחותם של הילדים ולמניעתן של תאונות מכל סוג שבהן מעורבים ילדים. קבוצות הדיון הן:

- ❖ עידוד והגברת הפרסום ברדיו ובטלוויזיה
- ❖ עידוד כתיבה והפצה של ספרי ילדים בנושא
- ❖ קידום חקיקה ואכיפת החוקים להגנה ולבטיחות ילדים
- ❖ עידוד פעולות בקרב הקהילה להגברת תודעת הציבור לנושא
- ❖ קידום פעולות חינוך בנושא בבתי הספר

כל קבוצה תתכנס בפניה נפרדת בכיתה לדיון בהיבטים של בטיחות הילדים בתחום שקבלו. כל קבוצה תדון ותנסח הצעות והמלצות בכתב לטיפול בנושא מנקודת המבט שלהם. אחד מחברי הקבוצה יביא המלצות אלו בפנל המסכם במושב המרכזי של הוועידה.

שלב ג' – דיון בקבוצות עבודה

התכנסות התלמידים למליאת הכיתה למושב המרכזי. נציג של כל אחת מהקבוצות יביא בפני המליאה את ההמלצות וההצעות של חבריו ינמק וישכנע בנחיצותן. המורה תרשום על הלוח את עקרי ההמלצות.

שלב ד' – פרסום המלצות הוועידה

לאחר הצגת ההמלצות, תצביע הוועידה (כל הכיתה) לבחירת ההצעות המומלצות. ההמלצות החשובות ביותר אשר קבלו את מירב הקולות ינוסחו בכתב ויפורסמו בעתון בית הספר ובציבור.

בטיחות אורח חיים בטוח

נספחים

נספח א' – רקע לקיום הוועידה לבטיחות הילדים

רקע לוועידת בטיחות הילדים

נושא הוועידה: בטיחות ילדים ומניעת תאונות

מטרות הוועידה: להעלות את נושא בטיחות הילדים על סדר היום הציבורי בקרב מקבלי ההחלטות, בתקשורת ובהקצאת משאבים ייעודיים למניעה". ליצור שיח ציבורי ולהפנות זרקור להתייחסות הציבור לבטיחות ילדים מהיבט רב תחומי. הוועידה תגבש הצעות והמלצות לשיפור בטיחותם של ילדים והצעות לנקיטת פעולות שיעלו לסדר היום הציבורי את נושא היפגעות ילדים בתאונות.

תאונות אינן מכת גורל ואף לא גזירה משמים, האחריות לבטיחותם של הילדים מוטלת על כולם, ההורים, מערכות החינוך, מערכת הבריאות, וגם הילדים בעצמם.

החלטות הוועידה תפורסמנה ותובאנה לידיעת הגורמים המקבלים החלטות ויובילו להכרה בחשיבות הנושא ובצורך לטיפול בנושא ולהקצאת משאבים.

השפעת הוועידה תתרום בעקיפין גם לשינוי בהתנהגות בטיחותית נכונה בקרב הציבור.

לתהליכי הדיון וקבלת ההחלטות יש ערך אזרחי בהבנת חשיבות הנושא.

בטיחות ואורח חיים בטוח

נספח ב' – כרטיסי מומחים תחום הנושאים

נציג משרד הבריאות ובתי החולים

הנך מומחה מטעם משרד הבריאות ובתי החולים. עליך להביא את עמדתך לפיה במשרד הבריאות דורשים לצמצם את מספר הנפגעים מקרב ילדים בתאונות. עליך להסביר לאיזו מצוקת אשפוז זה גורם בבתי חולים. הפנל יתקיים בפתיחת הוועידה.

נתוני משרד הבריאות

מדי יום מגיעים כ- 500 ילדים לחדרי מיון בבתי חולים בארץ בגלל פגיעות בלתי רצוניות (נפילות, חנק, טביעות ותאונות אחרות). אין לקבל זאת כגזירה משמיים, יש לפעול לצמצום את מספר הנפגעים. אמנם אנחנו נמצאים בדירוג ממוצע בין מדינות ה-OECD אבל קיימים פערים בישראל בין האוכלוסיות שונות כמו: היהודיות והערביות. למרות שהילדים במגזר הערבי הם פחות מ-30% מכלל הילדים בארץ, מספר הפגיעות אצלם דומות למספר הפגיעות של ילדים בציבור היהודי כולו. גם במגזר החרדי מספר פגיעות הילדים גדול לעומת האוכלוסייה הכללית.

נציג ארגון ההורים הארצי

הנך נציג של וועד ההורים הארצי בוועידה, עליך להביא את עמדת ההורים בפני הוועידה. ההורים רואים בחינוך ובהסברה גורמים חשובים בהגברת המודעות לבטיחות, אך על ההורים להיות יותר אחראים, לתת דוגמה אישית לעשות הכול כדי לצמצם את מספר הנפגעים מקרב ילדים בתאונות. עליך להסביר מה יכולים הורים לעשות ולמה הם מצפים מהרשויות. הפנל יתקיים בפתיחת הוועידה.

הורים שמקפידים על חינוך ילדיהם לסדר ולניקיון, מקפידים על הכנת שיעורים, דואגים לאוכל בריא, אינם קפדניים כאשר הדבר נוגע לבטיחותם, רבים מדי נוהגים בשאננות ולעתים בחוסר אחריות. חובת ההורים לשמור על בטיחות ילדיהם. אבל לא רק ההורים אשמים, לכן נדרשת פעולה כלל מערכתית לטפל בבעית היפגאות ילדים בתאונות, זה לא מחויב המציאות וזה בידינו.

בטיחות אורח חיים בטוח

נציג ארגון "בטרם" - גוף מייעץ ותורם למניעת פגיעות בילדים

הנך נציג של ארגון "בטרם" בוועידה, עליך להביא את עמדת ארגון המתנדבים למען בטיחות ילדים ולמען עולם בטוח לילדי ישראל בפני הוועידה. הארגון מבקש לחולל שינוי בכל הנוגע לתרבות השמירה על חיי הילדים בישראל. עליך להסביר בפנל שיתקיים בפתיחת הוועידה שהממשלה צריכה להכין תכנית לאומית לבטיחות ילדים, שתהיה שילוב של משרדי ממשלה הנוגעים ותהווה 'מפת דרכים' לפעילות מערכתית שיש לבצע בישראל במטרה להביא לצמצום הפגיעות בגוף ובנפש הילדים. התוכנית צריכה לכלול קביעת יעדים, מטרות וסדרי עדיפויות וכמובן, תחומי אחריות ומשאבים נדרשים.

נציג מועצת התלמידים הארצית

הנך נציג של מועצת התלמידים הארצית בוועידה, עליך להביא את עמדת המועצה בפני הוועידה.

מועצת התלמידים מודעת לבעיית היפגעות ילדים בתאונות. המועצה קוראת לכל התלמידים להיות זהירים ואחראים למעשיהם בכל התחומים בבית הספר ובבית, ברחוב ובמגרש המשחקים. התלמידים חשופים יותר כהולכי רגל, וכרוכבי אופניים. נושאים שחשובים בעיני המועצה הם: בטיחות התלמידים בהסעות, התנהגות אחראית של התלמידים בתחנות ההסעה, בעלייה לרכב, בזמן הנסיעה. מועצת התלמידים צריכה להיות שותפה בכל תכנית לשינוי הצב אשר תגובש. שכן, למועצה ישנה השפעה רבה על התייחסות התלמידים ועל קבלת שינויים בכללים כשהם מוסכמים ולא כשהם מונחתים. נושא תרבות ההתנהגות הבטיחותית חשוב ביותר לתלמידים ושותפים לו ההורים, המורים, הקהילה והרשות המקומית.

בטיחות אורח חיים בטוח

נציג אגוד הפרסומאים

הנך מומחה מטעם אגוד הפרסומאים הארצי. עליך להביא את עמדת האגוד בפני הועידה בפנל שיתקיים במושב הפתיחה. האגוד גורס שכדי להעלות את המודעות לשמירה על בטחון הילדים, יש לגייס סלב, שיוביל קמפיין של בטיחות וכך יחדיר דפוסי התנהגות בטוחה של הורים ושל ילדים בבית ובדרכים. אפשר גם לצאת עם כתבות העוסקות בדרמות אנושית כדי למשוך הורים לקרוא וכך לעשות יחסי ציבור. קמפיין מוצלח חייב להביא לשינוי בגישה אל תרבות ההתנהגות הבטיחותית בקשר לילדים. צריך להעלות קמפיין בערוצים טלוויזיה ובאינטרנט להגברת המודעות בטיחות הילדים ומניעה של היפגעות בתאונות המתרחשות בבית, בחצר הבית, בגן השעשועים, במוסדות החינוך, במרחב הציבורי, בדרכים וכדומה.

נציג משרד החינוך

הנך מומחה מטעם משרד החינוך. עליך להביא את עמדת המשרד בפני הועידה בפנל שיתקיים במושב הפתיחה.

משרד החינוך מצדד בתוכנית לאומית לבטיחות ילדים, שהינה שילוב של שבעה משרדי ממשלה ומהווה 'מפת דרכים' לפעילות מערכתית שיש לבצע בישראל במטרה להביא לצמצום הפגיעות בגוף ובנפש הילדים. התוכנית כוללת קביעת יעדים, מטרות וסדרי עדיפויות וכמובן, תחומי אחריות ומשאבים נדרשים.

שיעור מס' 3

ביני לבין עצמי – אחריות אישית לצמצום תאונות ולמניעת היפגעות

שיעור זה עוסק באחריותו של התלמיד לבטיחותו בכל מצב, בדגש על היותו משתמש בדרך. קבלת אחריות פרושה הסכמה לעמוד במגבלות ולקיים את הכללים והחוקים שהתנהגות זהירה ובטיחותית מחייבת. התנהגות ילדים כהולכי רגל ברחוב, מהווה את אחת הסוגיות המרכזיות בהתמודדות עם היפגעות של ילדים. על התלמידים להתוודע למגבלות של נהג ביחס להולך רגל ובפרט אם הוא ילד. עליהם להבין שגם להם יש מידת מה של אחריות במצבי דרך שונים. בשיעור זה התלמידים לומדים על התנסותם במצבי סיכון שונים ועל הכללים להתנהגות באותם מצבים שיש בהן סיכון לגביהם. קטעי סיפורו של ילד הנתקל בדרכו במצבים שונים יוצגו במצגת.

מטרות השיעור

- ❖ הקניית כלים והרגלים להתנהלות בטוחה בדרכים בדגש על התנהגות בכבישים ובחירת מקומות משחק
- ❖ הטמעת הנכונות והעצמת היכולת לקחת אחריות אישית להתנהגות בטיחותית

מיועד לשכבת גיל

- ❖ חט"ב ותיכון

אמצעים דידקטיים

- ❖ מצגת מספר 3 – סיפורו של ילד, [לחץ כאן להורדת המצגת](#)
- ❖ מחשב למצגת

משך השיעור

שיעור אחד

בטיחות אורח חיים בטוח

מבנה השיעור

❖ מצגת

❖ דיון

שלבי השיעור

שלב א' – מצגת האירועים "סיפורו של ילד"

שלב ב' – עבודה עצמית

שלב ג' – דיון מסכם

שלב א' – מצגת "סיפורו של ילד"

המורה תקרין מצגת סיפורו של ילד הנתקל בדרכו במצבים שונים, במצגת יש אירועי בטיחות. הילד פוגש בדרך נהגים, הולכי רגל, חברים ונחשף למצבים שבהם עליו לקבל החלטות.

שלב ב' – עבודה עצמית והקראת תשובות התלמידים

כל תלמיד רושם לעצמו את הכללים להתנהגות נכונה כפי שעולה מהקטע המוצג. לאחר מכן תציג המורה את מצגת הכללים.

שלב ג' – הקראת הכללים ודיון מסכם

בסיום הסיפור, המורה תקיים דיון בשאלות ובכללים שעולים מהקטעים..

רשימת הקטעים

- ❖ חציית כביש במעבר חצייה תוך הסחת דעתו של הילד
- ❖ חציית כביש תוך טעות באומדן המרחק מרכב מתקרב
- ❖ חצייה במעבר חצייה ללא בדיקה כשנהג "אדיב" עוצר לפני מעבר חצייה
- ❖ ריצה אחרי כדור מתגלגל בין מכוניות חונות
- ❖ הליכה בדרך בשעת חשיכה לבוש בבגדים כהים
- ❖ ישיבה על מעקה הבטיחות
- ❖ רכיבה על סקטבורד על המדרכה בצד הקרוב לכביש, תוך ירידה לכביש ועלייה בחזרה

בטיחות אלרח חייט בטוח

אירועי בטיחות ואחריות

אירוע ראשון

ילד חוצה כביש במעבר חצייה. תוך כדי חצייה הוא מבחין בחברו לכיתה שיושב במכונית שנעצרה לפני המעבר. הם מנפנפים האחד לשני ביד ואז החבר פותח את החלון וקורא לילד. בינתיים הרמזור כבר אדום והילד נמצא עדיין על מעבר החצייה.

הבעיה: יכולת ריכוז – ילדים מתקשים להתמקד בפעולות חציית כביש ודעתם מוסחת בקלות.

כללים

- אם במהלך חציית הכביש האור התחלף לאדום, אין לחזור אחורה. יש לסיים את החצייה בזריזות.
- יש לחצות את הכביש בקו ישר ולא באלכסון, במהירות האפשרית ובלי להתעכב בדרך.
- אין לשוחח בטלפון נייד או לשמוע מוזיקה בעת חציית כביש על מנת להיות מרוכזים וקשובים לנעשה בכביש.

אירוע שני

ילד רוצה לחצות כביש במקום שאין בו מעבר חצייה, הוא רואה מרחוק מכונית מתקרבת אך מעריך שיספיק לחצות ומתחיל לחצות את הכביש בריצה. נהג המכונית המופתע מבחין בילד ועוצר את המכונית בחריקת בלמים.

כללים

- ילדים חייבים לחצות את הכביש רק במקומות בטוחים המיועדים לחצייה - מנהרה או גשר המיועדים לכך (אם הם נמצאים בסביבה), מעבר חצייה מרומזר או מעבר חצייה רגיל.
- אין לחצות את הכביש במקום שאין בו מעבר חצייה מוסדר ובטוח.
- לעולם אין להתפרץ לכביש ואסור להפתיע את הנהגים!

בטיחות אורח חיים בטוח

אירוע שלישי

ילד עומד על שפת המדרכה ורוצה לחצות כביש במעבר חצייה שאין בו רמזור. נהג אדיב עוצר לפני מעבר החצייה ומסמן לילד לעבור. הילד שסומך על "הנהג האדיב", מתחיל לחצות.

כללים

- במעבר החצייה יש להמתין במרחק שני צעדים משפת הכביש, במקום שממנו עדיין אפשר לראות את הכביש ואת המתרחש בו.
- יש לחצות רק כשהדרך פנויה. אם רכב מתקרב למעבר חצייה שאין בו רמזור, יש לתת לו זכות קדימה.
- גם לאחר הירידה לכביש יש להמשיך להסתכל לכל הכיוונים עד לסיום החצייה.

אירוע רביעי

ילד משחק בכדור על המדרכה, הכדור מתגלגל לכביש שבו מכוניות חונות לאורך המדרכה. הילד רץ אחרי הכדור עובר בין המכוניות החונות אך בגלל קומתו נהגים שנוסעים בכביש לא מבחינים בו.

כללים

- לעולם אין להתפרץ לכביש, גם לא תוך כדי משחק. זה מסוכן להפתיע את הנהגים.
- גם אם אנו רואים את המכונית, לא בטוח שהנהג רואה אותנו. אם הוא יבחין בנו רק כשמכונית ממש קרובה אלינו, זה כבר יהיה מאוחר מדי לעצור.
- ילדים הם נמוכים ולכן במצבים מסוימים הנהגים מתקשים לראותם.

בטיחות אורח חיים בטוח

אירוע חמישי

בשעת חשיכה ילד חוזר מחוג במתנ"ס ועובר דרך מגרש חנייה חשוך. הילד לבוש בבגד כהה. נהג שיצא מהחנייה לא הבחין בילד.

כללים

- בשעות החשיכה או במזג אוויר מעורפל, הנראות של הולכי רגל פוחתת. חשוב לענוד מחזירי אור על הקרסול ועל הזרועות
- כדי להיראות טוב יותר בשעת חשיכה, יש ללבוש בגדים בהירים
- בשעות החשיכה יש להעדיף ללכת במקומות מוארים

אירוע שישי

חבורת ילדים היושבים על מעקה הבטיחות שמונע ירידה מהמדרכה לכביש.

כללים

- מעקות בטיחות לא נועדו לישיבה, אסור לשבת עליהם מחשש של נפילה לכביש. נהג רכב עלול להיות מופתע ולא יספיק לבלום.

אירוע שביעי

ילדים גולשים בסקטבורד ובקורקינט על המדרכה ויורדים תוך כדי כך לכביש.

כללים

- המדרכה והכביש, אינם מקומות מיועדים לגלישה על רולר בליידס או סקטבורד וקורקינט
- בסקטבורד, קורקינט ורולר בליידס גולשים רק במקומות שאין בהם כלי רכב והולכי רגל. מקומות המיועדים לגלישה הם מגרשי ספורט.
- בהליכה למגרש יש לקחת את הסקטבורד, הקורקינט והרולר בליידס בתוך ביד או בשקיתו לא לגלוש ברחוב.

בטיחות אורח חיים בטוח

שאלות לדיון

1. לאחר שלמדתם מה היא התנהגות בטוחה ומה הסיכון בהתנהגות אסורה, האם הייתם משנים משהו בהתנהגותכם?
2. מה היה גורם לכם לקחת אחריות על מה שאתם עושים, היכן משחקים, איך הולכים אל מגרש המשחקים, היכן גולשים או רוכבים?
- מה זו אחריות אישית לפי הבנתכם הביאו דוגמאות מחיי היום, יום שלכם על פי האירועים שראינו בשיעור

בטיחות אורח חיים בטוח

פרק ב' – בטיחות ילדים בדרכים

כללים לרכיבת אופניים בטוחה:

- ❖ בטרם הרכיבה יש לבדוק את תקינות האופניים ואת כל אביזרי הבטיחות
- ❖ יש לחבוש קסדה על מנת להגן על ראש הרוכב
- ❖ יש לרכב על פי כל הכללים, בצד ימין של הדרך, ולציית לתמרורים ולרמזורים
- ❖ בשעות החשיכה יש לענוד מחזירי – אור על הגוף ובמיוחד על קרסול הרגל, על הזרועות ועל הקסדה. זאת בנוסף על מחזירי אור שמותקנים על האופניים
- ❖ אין לרכב באופניים ברחובות שיש בהם תנועה סואנת ולא בדרכים בין עירוניות שהתנועה בהן מהירה
- ❖ יש להעדיף לרכוב בשבילים המיועדים לרוכבי אופניים ובמגרשים המתאימים, או בדרכים שאין סואנות
- ❖ נהגים בכלי רכב אינם מצפים לראות רוכבי אופניים לצדם בדרך, על כן חשוב לרוכב לשמור על ערנות שלא להיפגע
- ❖ בעת חצייה במעבר חצייה אסור לרכוב על אופניים. יש לרדת מהאופניים ולחצות בהליכה

שיעור מס' 4

בטיחות אורח חיים בטוח

חוקי התעבורה גם לרוכב אופניים

מדי שנה ילדים רבים נפגעים בתאונות בעת רכיבה על אופניים, קורקינטים, גלגשות וגלגליות. מנתוני רישום הטראומה הלאומי, עולה כי ילדים שנפגעו בתאונות האופניים לא השתמשו בעזרי בטיחות כגון קסדות או כל עזרי בטיחות אחרים. רוב הפגיעות היו עקב נפילות עצמיות ולא כתוצאה מתאונות דרכים. הפגיעות ילדים בתאונות בחודשי הקיץ גבוהה מהממוצע החודשי השנתי.

ילדים הרוכבים על אופניים הנם אחת מאוכלוסיות משתמשי הדרך הפגיעות ביותר. פגיעותם של רוכבי האופניים קשורה לשלושה מאפיינים עיקריים: הם אינם ממוגנים, בינם לבין כלי רכב אחרים אין הפרדה ומהירות תנועתם נמוכה יחסית לכלי הרכב הסובבים אותם. לכן בכל מפגש בין רוכב אופניים למכונית, הם נפגעים.

מטרות השיעור

- ❖ הכרה בפגיעותו של רוכב אופניים החשוף הן לנפילה עצמית והן לפגיעה של כלי רכב
- ❖ הבנת הקשר שבין התנהגות נכונה לבין רכיבה בטוחה על אופניים
- ❖ הטמעת הרגלי התנהגות נכונים בזמן רכיבה על אופניים

מיועד לשכבת גיל

- ❖ חט"ב ותיכון

אמצעים דידקטיים

- ❖ מצגת לשיעור מס' 4 – חוקי התעבורה, [הקש כאן להורדת המצגת](#)
- ❖ צילום של הסיפור "מצייתים לתמרורים" ודפי השאלות
- ❖ מחשב למצגת

משך השיעור

- ❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

בטיחות אורח חיים בטוח

- ❖ הסבר על חוקי התעבורה – שקף
- ❖ עבודה עצמית על שאלות בנושא חוקי התעבורה
- ❖ דיון מלווה בתמונות על מצבים בדרך של רוכבי אופניים

מהלך השיעור

שיעור בכיתה

שלב א' - הצגת שקפים של חוקי התעבורה

שלב ב' – עבודה עצמית

שלב ג' – דיון על מצבי דרך

שלב א' – חוקי התעבורה לרוכבי אופניים

המורה תציג את השקפים של חוקי התעבורה לרוכבי אופניים שבנספח א'. יש להסביר את המשמעות של כל סעיף, אפשר לשתף את התלמידים בהבעת התובנות שלהם. לדוגמה: למה מתכוון המחוקק בסעיף ת.123 (א) במשפט "במצב תקין"? לא חובה לפרש כל סעיף וסעיף אלא רק מה שמחייב הדגשה כמו סעיף ת.126 (א) "רוכב על אופניים לא יאחז ברכב אחר הנע בדרך". יש לעמוד על הסכנה שבכך.

שלב ב' – עבודה עצמית

המורה תחלק לתלמידים דפי עבודה עצמית עם שאלות שבנספח ב'. תחילה הדף עם השאלות הפתוחות ולאחר מכן השאלון האמריקאי. התלמידים יוכלו להיעזר בזמן העבודה בשקף של חוקי התעבורה לרוכבי אופניים.

שלב ג' – דיון על מסבי דרך של רוכבי אופניים

המורה תציג שקפים עם תמונות של מצבי דרך של רוכבי אופניים. בנספח ג' ישנן 4 תמונות, לכל תמונה מוצעת שאלה לדיון. אפשר להרחיב ולהציג נקודות נוספות לדיון לפי המסב המוצג בתמונה. בתמונה מס. 1 הרוכב נמצא בשטח פתוח המותר לרכיבת אופניים. הרוכב מצויד היטב. יתכן שהתלמידים יצביעו על היעדר מחזירי אור. בתמונה מס. 2 האופניים עינן מצוידות באביזרי בטיחות והרוכבת נמצאת על הכביש ולא סמוך למדרכה. בתמונה מס. 3 רוכב האופניים נמצא על שביל המיועד לרוכבי אופניים כפי שמורה החוק. בתמונה מס. 4 האיש חוצה במעבר חצייה ולכן מוליך את האופניים לא ברכיבה כפי שצריך.

נספחים

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח א' – חוקי התעבורה לרוכבי אופניים

- ת. 123 (א) לא ירכב אדם על אופניים אלא אם הם במצב תקין וראויים לשימוש.
- (ב) לא ירכב אדם על אופניים אלא על גבי המושב הקבוע המחובר אליהם.
- ת. 124 (א) הרוכב על אופניים לא ירכיב עליהם אדם, אלא אם הם עשויים לרכיבתם של אנשים במספר הרוכבים עליהם, ולא ירכב אדם על אופניים נהוגים בידי אחר אלא אם הם עשויים כאמור.
- (ב) על אף האמור בתקנת משנה (א) מותר להרכיב ילד שטרם מלאו לו 8 שנים על אופניים המצוידים במושב נפרד המבטיח את שלום הילד המורכב עליהם.
- (ג) מי שטרם מלאו לו 14 שנה לא ירכיב אדם אחר על אופניים.
- ת. 126 (א) הרוכב על אופניים לא יאחז ברכב אחר הנע בדרך, ולא יחבר אליו את רכבו.
- (ב) לא יגרור אדם באופניים.
- ת. 127 הרוכב על אופניים ישמור על ריווח בינו ובין רכב הנוסע לפניו, כדי שיספיק להיעצר מיד במקרה של עצירה או מתן אות על ידי הרכב שלפניו.
- ת. 128 הרוכב על אופניים ירכב קרוב ככל האפשר לשפתו הימנית של הכביש וינהג בזהירות ובמיוחד בעברו רכב העומד או בעקפו רכב הנע באותו כיוון.
- ת. 129 (א) לא ירכב אדם על אופניים על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להולכי רגל בלבד; אולם מותר להולך רגל להסיע אופניים על המדרכה אם אין בכך הפרעה להולכי רגל.
- (ב) הוקצה בדרך שביל מיוחד לאופניים וסומן בתמרור מתאים לא ירכב רוכב אופניים בכל חלק אחר של הדרך אלא באותו שביל.
- (ג) לא ירכב אדם על אופניים במנהרה.
- ת. 130 לא ירכב אדם על אופניים אלא אם הם מצוידים בכל עת – (1) בפעמון; (2) במנגנון בלימה יעיל לעצירה; (3) במחזיר אור של אחורי האופניים מסוג כאמור בחלק ג' בתוספת השנייה.
- ת. 132 לא ירכב אדם על אופניים בזמן תאורה אלא אם – (1) מאיר בהם פנס קבוע מלפנים המפיץ אור לבן הנראה לעין במזג אוויר נאה ממרחק של 150 מטר לפחות מלפני הרכב; (2) מאיר בהם פנס קבוע המפיץ אור אדום מאחורי האופניים. (3) יש מחזירי אור בצבע צהוב על דוושות האופניים שניתן לגביהם לראשונה רשיון על ידי רשות מקומית אחרי יום כ"ד בטבת תשמ"א (31 בדצמבר 1980).
- ס' 65 (ג) לא ירכב אדם על אופניים, ולא ירכיב אדם אחר, אלא אם כן הם חובשים קסדת מגן העומדת בדרישות שקבע שר התחבורה והבטיחות בדרכים, הקשורה ברצועה שתמנע את נפילתה בשעת הנסיעה לרוכבי אופניים אסור לרכב בדרך מהירה (תמרור ב-54), או לכל כביש או דרך שמהירות בה הוגדרה על פי (תמרור ב-53) העיגול כחול ובו מספר בלבן.

נספח ב' – חוקי התעבורה לרוכבי אופניים

דף 1

שאלון חוקי תעבורה לרוכב אופניים

בטיחות

אורח חיים בטוח

לפניכם שאלות פתוחות,

1. מדוע אסור להרכיב נוסע על אופניים שאינן מותאמות לכך?

2. פרטו, למה הכוונה בסעיף ת.123 – אופניים במצב תקין?

3. הסבירו את הרעיון שמאחורי החובה לחבוש קסדת מגן בזמן רכיבה על אופניים.

4. למה הכוונה בסעיף ת.132 – זמן תאורה, ומה הם אמצעי הבטיחות הנדרשים בזמן זה?

5. האם חוקי התעבורה החלים על הנוהג ברכב, חלים גם על רוכב אופניים בכביש? נמק.

דף 2

שאלון חוקי תעבורה לרוכב אופניים

בטיחות אורח חיים בטוח

לפניכם שאלות על חוקי התעבורה, לכל שאלה יש ארבע תשובות אבל רק תשובה אחת נכונה. סמנו את התשובה הנכונה. באפשרותכם להיעזר בשקף של חוקי התעבורה לרוכבי אופניים.

1. למה נועדו חוקי התעבורה?

- א. רק לנהגי מכוניות כדי שיידעו כיצד להתנהג בדרך
- ב. כדי להסביר לנהגים את הפירוש הנכון של התמרורים
- ג. החוקים חלים על כל המשתמשים בדרך המחויבים לציית להם
- ד. נועדו לכל מי שנוסע בכביש ואינם חלים על הולכי רגל

2. כיצד מתייחס החוק לרוכבי אופניים?

- א. אין בחוקי התעבורה התייחסות לרוכבי האופניים אלא רק לנהגים
- ב. רוכב אופניים חייב לציית לחוקי התעבורה ובנוסף לסעיפים המתייחסים רק לרוכבי אופניים
- ג. רוכב אופניים לא נחשב לנהג
- ד. בחוק יש התייחסות נפרדת לרוכבי אופניים שרק היא מחייבת

3. היכן נכון לרכב על אופניים?

- א. בדרך עירונית אך לא על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להולכי רגל בלבד
- ב. בכל דרך שבה נוסעות מכוניות כולל דרך מהירה ובמנהרה
- ג. רק בשביל המיועד לאופניים כאשר מוצב בו תמרור
- ד. ילדים עד גיל 12 רשאים לרכב רק במגרש משחקים ומבוגרים רק על המדרכה

4. כיצד על רוכב אופניים להתנהג מול רמזור אדום או תמרור עצור?

- א. רמזור ותמרור עצור מחייבים רק את הנהגים ברכב ולא רוכבי אופניים
- ב. כשהרמזור אדום, לרוכב אופניים מותר לעבור את הצומת בנסיעה על מעבר החצייה
- ג. רוכב אופניים חייב לעצור לפני תמרור עצור או כשהרמזור אדום, לרדת מהאופניים ולחצות את הצומת ברגל
- ד. חוקי התעבורה חלים גם על רוכב אופניים ועליו לעצור לפני תמרור עצור ורמזור אדום

5. האם חבישת קסדה הינה חובה?

- א. לא, רק כאשר רוכבים בכביש רחב חייבים לחבוש קסדה
- ב. חובה לחבוש קסדה בכל רכיבה ולרכוס אותה ברצועה שתמנע את נפילתה
- ג. חבישת קסדה איננה חובה אלא המלצה כדי להגן על הראש במקרה של נפילה
- ד. החוק קובע כי על כל רוכב אופניים לחבוש קסדה בדרך שאינה עירונית

נספח ג' – שאלון מצבי דרך של רוכבי אופניים

בטיחות אלוה חיים בטוח

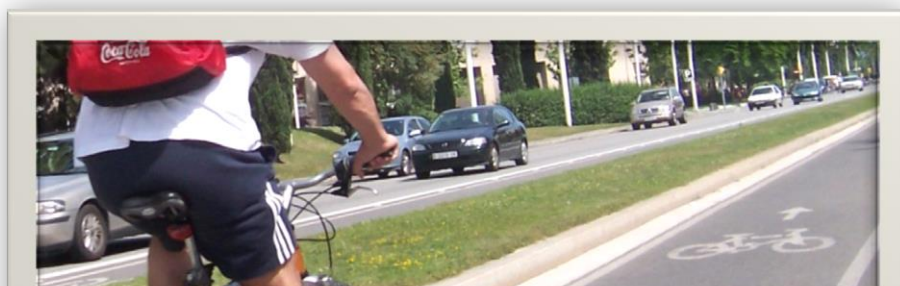
תמונה מס. 1 – האם הרוכב עובר על חוק מחוקי התעבורה?

תמונה מס. 2 – האם האופניים של הרוכבת בטיחותיים?

תמונה מס. 3 – האם הרוכב מציית לכל חוקי התעבורה?

בטיחות

אורח חיים בטוח

תמונה מס. 4 – מדוע האיש
בתמונה אינו רוכב על אופניו?

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור מס' 5

תמרורים – שפת הסימנים

התמרורים הם שפת סימנים ברורה וידועה לכל משתמשי הדרך. שפה מדוברת נאמרת במילים, תמרור מעביר מסר מילולי באופן תמציתי בעזרת ציור מוסכם ומוכר. ציור לתמרורים מחייב את כולם: הולכי רגל, רוכבי אופניים ונהגים. התמרורים מזהירים מפני סכנה, מכוונים לאן לנסוע, מודיעים היכן בטוח יותר ללכת או לרכוב ומסמנים היכן מותר והיכן אסור לנוע בדרך. רוכבי אופניים צריכים להכיר את התמרורים וחייבים לציית להם בדיוק כמו הנהגים.

מטרות השיעור

- ❖ היכרות עם חלק מהתמרורים והסימונים על הגביש החיוניים לרכוב אופניים
- ❖ הבנת המשמעות ותפקידי התמרורים וסימני הדרך בהסדרת התנועה
- ❖ הטמעת התובנה שרכוב אופניים בדרך כמוהו כנהג ועליו לציית לכל חוקי התעבורה

מיועד לשכבת גיל

- ❖ יסודי

אמצעים דידקטיים

- ❖ צילום או שקף של התמרורים
- ❖ צילום או שקף של שאלות החיצים בסימני הדרך
- ❖ צילום של דף הסיפור

משך השיעור

- ❖ שיעור אחד

בטיחות אורח חיים בטוח

מבנה השיעור

- ❖ הסבר על התמרורים - שקף
- ❖ עבודה עצמית על פי סיפור
- ❖ "סימנים על הדרך" פתרון מודרך

מהלך השיעור

שיעור בכיתה

שלב א' – התמרורים, הסבר

שלב ב' – עבודה עצמית על פי סיפור

שלב ג' – פתרון מודרך של שאלות בסימנים וחיצונית תנועה על הכביש

שלב א' – תמרורים וסימני דרך

המורה תציג את השקף של שלטי התמרורים שבנספח א' ואחריו את נספח ב'. המורה תסביר את שימושו וחשיבותו של כל תמרור וכל סימון על הדרך. המורה תדגיש שאופניים הינם כלי רכב ועל הרוכב לציית לחוקי התעבורה ממש כמו נהג מכונית.

שלב ב' – עבודה עצמית

כל תלמיד יקבל דף עבודה עצמית, הסיפור "תמי מצייתת לתמרורים" בנספח ג' ויעבוד לפי ההסברים בדף.

שלב ג' – סימני דרך פתרון מודרך

המורה תציג את שקפי "סימני תנועה על הדרך", בהשתתפות התלמידים, תפתור את השאלות של כוונת נסיעה על פי חוקי התעבורה. אפשרי גם לתת את השאלות כדפים לעבודה עצמית ולאחר מכן ולהציג את פתרון השאלות בכיתה.

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספחים

נספח א' – תמרורי שלטים

עצור תן זכות קדימה לתנועה
בדרך החוצה

תן זכות קדימה לתנועה
בדרך החוצה

אסורה הכניסה לכל רכב

אסורה הכניסה לאופניים

שביל לרוכבי אופניים

תן זהות קדימה להלכי
רגל החוצים

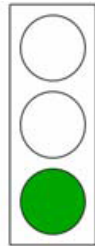
בטיחות

אורח חיים בטוח

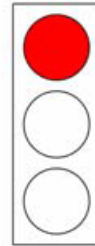

נספח ב' – רמזורים וסימנים על הכביש

רמזור, באור ירוק התקדם

רמזור, באור אדום עצור

כווני נסיעה המותרים

בנתיב – חיצים על פני

הדרך

קו קטעים מפריד בין נתיבים

קו הפרדה רציף בין נתיבים

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ג' – סיפור "תמי מצייתת לתמרורים"

קראו את הסיפור והשלימו את המילה החסרה.

תמי מצייתת לתמרורים

תמי תמרורי יצאה בשעת בוקר ברכיבה על אופניה בדרכה אל בית הספר. היא חבשה את ה _____ ורכסה אותה היטב. בהגיעה לצומת ה _____ היה אדום. תמי תמרורי עצרה והמתינה עד להופעת האור ה _____. בתחילת הרחוב שמצד ימין ניצב תמרור _____, ולכן תמי המשיכה לנסוע ישר.

על המדרכה מימין הלכו אנשים מבוגרים ממהרים לעבודה ותלמידים עם ילקוטים על הגב. בצומת הבאה היה עליה לפנות ימינה, תמי הבחינה בתמרור _____ ולכן עצרה ונתנה לאנשים לחצות את הכביש. תמי תמרורי המשיכה לנסוע ברחוב עד לצומת הבאה ושם לפני הצומת בלמה את אופניה והורידה רגל לכביש. תמי התבוננה ימינה ושמאלה ורק כשראתה שאין מכוניות, המשיכה וחצתה את הצומת. לאיזה תמרור היא צייתה _____?

בדרכה חצתה תמי תמרורי בגן הציבורי ונסעה שם בשביל בהתאם לתמרור _____ ולא נכנסה לדרך שלפניה הוצב תמרור _____ כי תמי תמרורי מצייתת לכל התמרורים וכך היא הגיע בשלום לבית הספר.

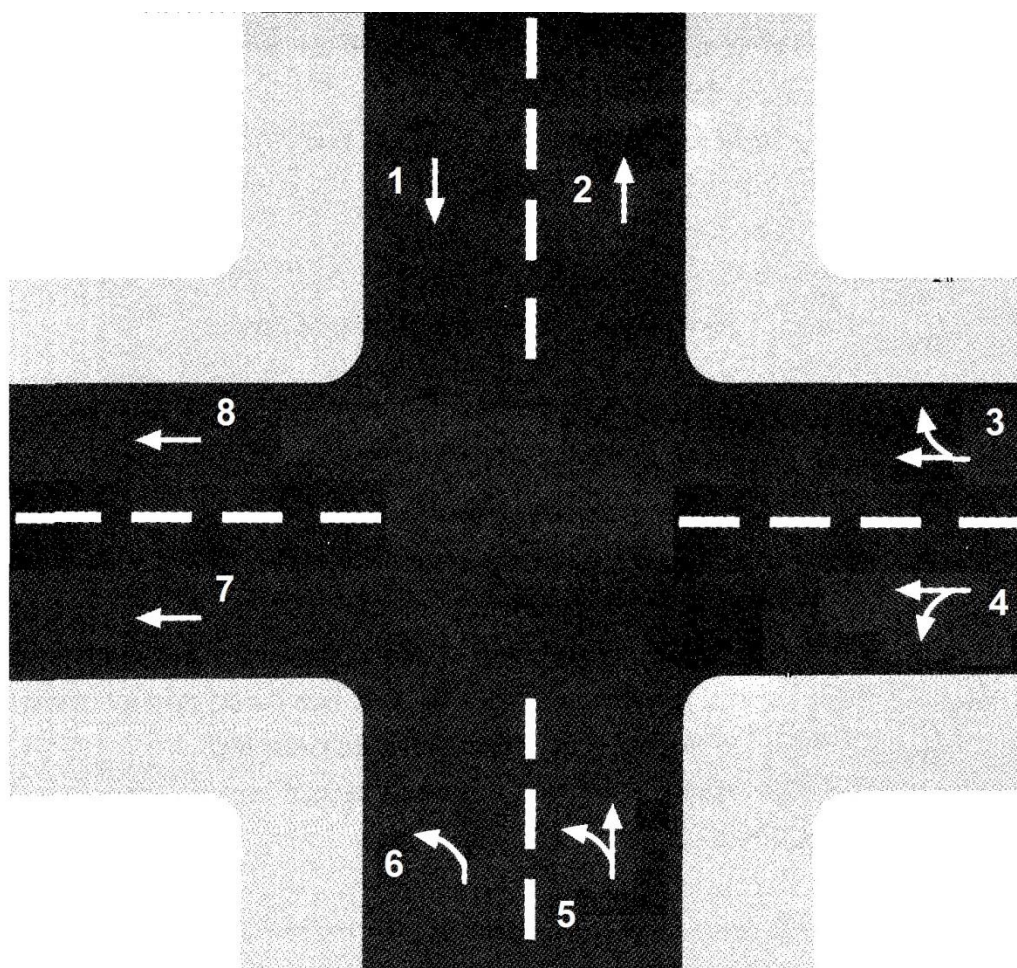
בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ד' – סימני תנועה על הדרך

תסריט מס. 1.0

1. התבוננו היטב בתסריט ומצאו בו טעויות באופן ציור החיצים על פני הדרך. הסבירו מדוע החץ מצויר לא נכון:

מספר חץ	הסבר לטעות בציור החץ

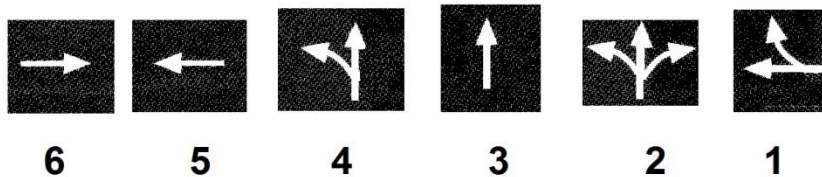
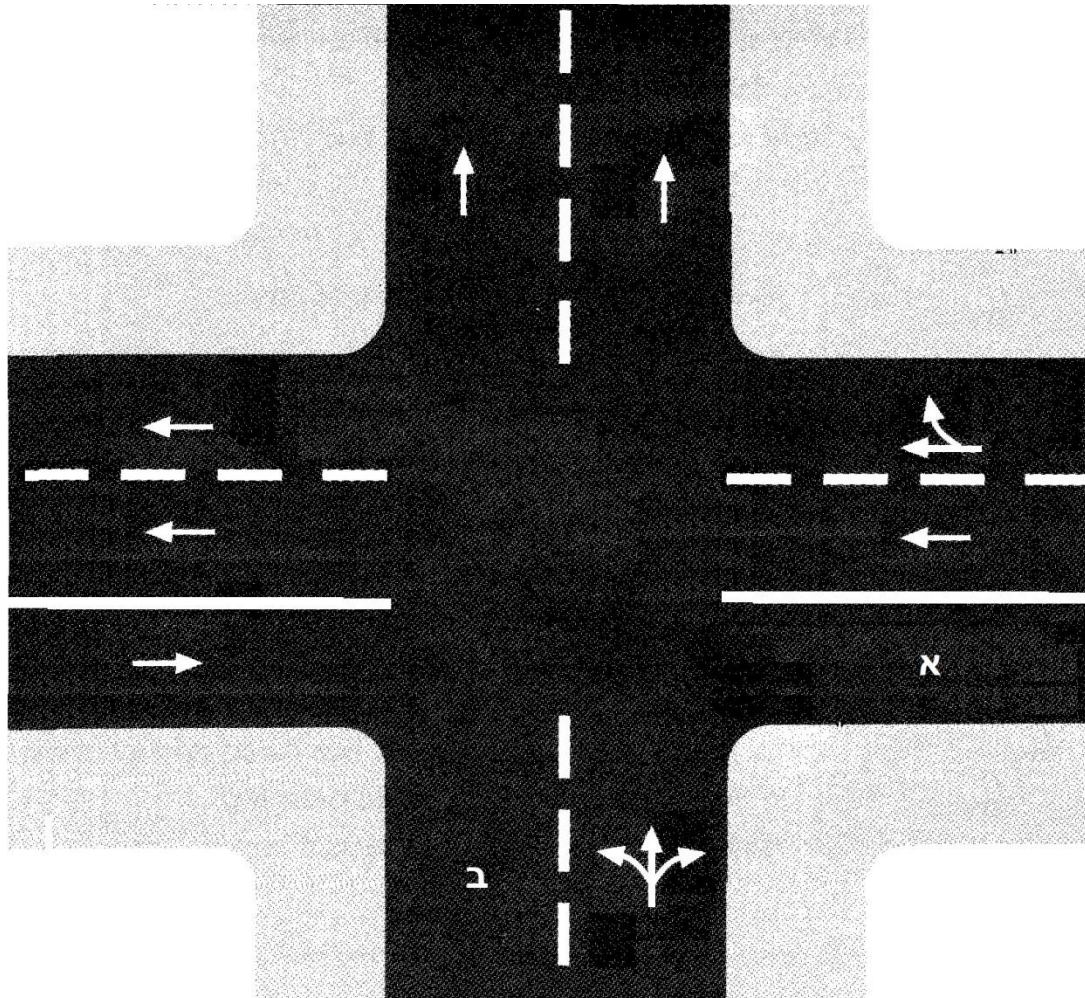

בטיחות

אורח חיים בטוח

סריט מס. 2

התבוננו היטב בשרטוט וזהו אילו סימני דרך חסרים בו.

1. בנתיב המסומן באות א' חסר סימן דרך מספר _____
- בנתיב המסומן באות ב' חסר סימן דרך מספר _____
2. מה אומר קו לבן רציף המסומן לאורך ובאמצע הכביש?

3. מה אומר קו לבן מקווקו המסומן לאורך ובאמצע הכביש?

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור מס' 6

מבנה האופניים ואביזרי הבטיחות

חלק בלתי נפרד מרכיבה באופניים הנו הכרת מבנה וחלקי האופניים. האופניים הינם כלי רכב דו-גלגלי המונע בכוח שריריו של הרוכב. אופניים מיועדים לשימושי ספורט אתגרי, ספורט תחרותי ולשימושי הסעה ממקום למקום. האופניים הינם כלי תחבורה ירוק שאינו מזהם את הסביבה. יתרון של האופניים בכך שאת הארכובות המחוברות לדוושות מפעיל הרוכב ברגליו ולא מנוע שריפה פנימית. האופניים הם כלי הרכב הרווח ביותר בעולם מפני קלות שימושם ומיעוט ההוצאות והטרחה הכרוכות בהחזקתם. על מנת להניע את האופניים לוחץ הרוכב ברגליו שתי דוושות כלפי מטה, הדוושות מסובבות את הארכובות ואת גלגל השיניים המחובר אליהן באמצעות שרשרת חוליות מועבר כוח התנועה אל האופן האחורי.

האופניים מצוידים באביזרי בטיחות כמו מחזרי אור, פנסים שנועדו להגביר את נראות הרוכב ואופניו על ידי משתמשי דרך אחרים. הרוכב נדרש לחבוש קסדה שיכולה להפחית משמעותית את הסיכוי לפגיעת ראש בעת תאונה או נפילה.

מטרות השיעור

- ❖ הכרת מבנה האופניים כדי להקפיד על תקינותם לפני שיוצאים לרכיבה
- ❖ הבנת הקשר שבין תקינות האופניים לבין רכיבה בטוחה
- ❖ הטמעת הרגלי שימוש בכל אביזרי הבטיחות המגנים על רוכב האופניים

מיועד לשכבת גיל

- ❖ יסודי, חט"ב

אמצעים דידקטיים

- ❖ צילום או שקף מס. 6 "מבנה האופניים", [לחץ כאן להורדת המצגת](#)
- ❖ צילום הנספחים לעבודה עצמית

בטיחות אורח חיים בטוח

משך השיעור

❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

❖ הסבר על מבנה האופניים

❖ עבודה עצמית

מהלך השיעור

שיעור בכיתה

שלב א' – הצגת מבנה האופניים בעזרת שקף ואופניים, הסבר המרכיבים ואביזרי הבטיחות.

שלב ב' – עבודה עצמית על מבנה האופניים ועל אביזרי הבטיחות.

שלב ג' – דיון מונחה על כללי זהירות ברכיבה על אופניים, באמצעות שקף "כללי זהירות".

שלב א' – מבנה האופניים

המורה תציג את שקף מבנה האופניים (נספח א') ותסביר לפיו על חלקי האופנים תוך דגש על אביזרי הבטיחות. רצוי להכניס אופניים לכיתה כדי להמחיש טוב יותר את חלקיהם.

שלב ב' – עבודה עצמית על מבנה האופניים

המורה תחלק לתלמידים את דפי העבודה העצמית (נספח ב') והשעשועונים בהתאם לגיל התלמידים.

בטיחות אורח חיים בטוח

שלב ג' – דיון מונחה – כללי זהירות ברכיבה על אופניים

המורה תציג את שני השקפים (נספח ג') עם דגשים של כללי זהירות ברכיבה על אופניים. המורה תנחה את התלמידים לקרא את כללי הזהירות המוצגים ולאחר מכן תקיים דיון לפי השאלות הבאות:

1. מדוע חשוב להדק את חגורת הסנטר של קסדת המגן?
2. מה החשיבות של אחיזת הכידון בשתי ידיים, האם מותר לעזוב יד אחת כדי לאחוז בטלפון?
3. האם אופניים יכולות לשמש ככלי רכב להובלת נוסעים בנוסף לרוכב?
4. אם אפשר לאחוז ברכב נוסע וכך להתקדם מהר יותר, מדוע זה אסור?
5. כשנוסעים בזוג יותר נעים לרכב זה לצד זו ולשוחח, מדוע אם כן זה אסור?
6. היכן עדיף לרכב, בכביש קרוב ככל האפשר למדרכה הימנית או בשביל המיועד לאופניים? נמקו.
7. האם צריך לחייב בחוק שכל מי שרוכב על אופניים בכביש גם לפני גיל 17, יעבור טסט ויקבל רישיון נהיגה באופניים.

בטיחות אורח חיים בטיח

נספחים

נספח א' – מבנה האופניים

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח ב' – השלם את המשפטים

במשפטים הבאים חסרות מילים ושמות של חלקי האופניים. מי שמכיר את מבנה האופניים לא יתקשה להשלים את החסר.

- א. לפני שיוצאים לרכב באופניים בודקים את _____ האוויר ב_____.
- ב. תמיד יש לוודא את יעילות ה_____ ואת תקינות ה_____.
- ג. תפקידו של _____ לספוג את המכות שמקבל הגלגל ממהמורות הדרך.
- ד. יש לבדוק שה_____ מתוחה ולא רופפת כדי לא להיכשל בזמן נסיעה.
- ה. גובה ה_____ צריך להתאים לגובהו של הרוכב, שישב בביטחון ויוכל להניע את הרגליים בחופשיות.
- ו. ה_____ משמש להכוונת האופניים, המרחק בינו לבין ה_____ צריך להתאים לאורך הידיים של הרוכב.

בלמים

רפידות

כידון

בולם זעזועים

צמיגים

לחץ

השרשרת

אוכף

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח ג' – שעשועונים לקטנים

לפניכם משפטים על בטיחות האופניים, קראו אותם בקול תוך הדגשת האיורים שמחליפים מילים.
(מתאים לתלמידי כיתות ב', ג')

❖ בטרם הרכיבה יש לבדוק את תקינות ואת כל אביזרי הבטיחות.

❖ יש לחבוש על מנת להגן על ראש הרוכב.

❖ יש לרכב על פי כל הכללים, בצד ימין של הדרך, ולציית ל ולרמזורים.

❖ בשעות החשיכה יש לענוד   על הגוף ובמיוחד על קרסול הרגל,

על הזרועות ועל ה זאת בנוסף על שמותקנים על האופניים.

❖ אין לרכב על שהתנועה בהן מהירה.
ברחובות שיש בהם תנועה סואנת ולא בדרכים בין עירוניות

❖ יש להעדיף לרכוב בדרכים שאינן סואנות, וב המיועד לרוכבי אופניים וכן במגרשים המיועדים לכך.

❖ בעת חצייה ב אסור לרכוב על . יש לרדת מהאופניים ולחצות בהליכה.

בטיחות

אורח חיים בטוח

אביזרי בטיחות

שימוש במחזרי אור ופנסים נועד להגביר את נראות רוכב האופניים על ידי משתמשי דרך אחרים, נהגים רוכבי אופניים אחרים. חבישת קסדה יכולה להפחית משמעותית את הסיכוי לפגיעת ראש בעת תאונה או נפילה.

העבירו קו בין אביזר הבטיחות לבין מיקומו על התמונה (באופניים או על הרוכבת).

פנס תאורה קדמי לאופניים

פנס מהבהב אחורי לאופניים

בגד זוהר לרוכב אופניים

מגני ברך ומרפק

קסדת אופניים לילדים

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח ג' – דגשים של כללי זהירות ברכיבה על אופניים

- יש לחבוש את הקסדה ישר ולהדק ואת רצועת הסנטר
- בזמן רכיבה יש להחזיק בכידון בשתי ידיים ולא להוריד רגליים מהדוושות
- הסעת רוכב נוסף באופניים אסורה אלא אם הרוכב מעל גיל 14 וגיל הנוסע אינו עולה על 8 שנים, ורק אם האופניים המצוידים במושב מיוחד
- אין לאחוז ברכב אחר או באופניים אחרים בשעת הנסיעה

- אין לרכב בצדו של רכב אחר או לצד אופניים
- יש לרכב בכביש קרוב ככל הניתן למדרכה הימנית
- אם קיים שביל לרוכבי אופניים נוסעים בשביל זה בלבד
- אין להוביל משא על אופניים באופן העלול למנוע שליטה בהם
- יש לציית לרמזורים ותמרורים שבדרך
- יש לזכור כי אופניים הם רכב כשאר כלי הרכב שבדרך, וחוקי התנועה חלים גם עליהם

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור מס' 7

מי אשם בתאונת האופניים

רכיבה בטוחה ביותר על אופניים היא במקומות המיועדים והמותרים לכך כמו: שבילי עפר, מגרש לרכיבת אופניים, שבילי אופניים בפארקים. בשביל מסומן ומיועד לאופניים על המדרכה מותר לרכב אך ורק בשטח המסומן. אם יש מכשולים ומתקני רחוב על המדרכה, יש לעקוף אותם בצד הרחוק מהכביש. בשום מקרה אין לרדת מהשביל אל הכביש. במעברי חצייה אסור לרכב על האופניים, יש להובילן בהליכה.

מטרות השיעור

- ❖ הכרה בפגיעותו של רוכב אופניים החשוף הן לנפילה עצמית והן לפגיעה של כלי רכב
- ❖ הבנת הקשר שבין התנהגות נכונה לבין בטיחות רוכב האופניים

מיועד לשכבת גיל

- ❖ חט"ב ותיכון

אמצעים דידקטיים

- ❖ דפים משוכפלים של קטעי כתב החידה, כמספר הקבוצות

משך השיעור

- ❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

- ❖ הקראת הסיפור הבלשי על האופניים שעברו מיד ליד
- ❖ חלוקת הכיתה לקבוצות שיתחרו ביניהן על פתרון החידה
- ❖ רישום הצעות התלמידים על גבי הלוח
- ❖ הצגת פתרון כתב החידה

מהלך השיעור

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור בכיתה

שלב א' – הצגת שקף כללי רכיבה בטוחה על אופניים (נספח א')

שלב ב' – פתרון כתב החידה בקבוצות

שלב ג' – הצגת פתרון כתב החידה

שלב א' – הצגת כתב החידה

המורה תפתח את השיעור בהצגת שקף לריענון הידע של התלמידים בכללי רכיבה בטוחה על אופניים. לאחר מכן תקריא את הקטע הפותח של סיפור המעשה ותסביר את שיטת העבודה לפתרון כתב החידה. כתב החידה מורכב מקטעים של עדויות האנשים המעורבים בסיפור. בכל קטע מסתתרים מעשים שאינם עולים בקנה אחד עם כללים לרכיבה בטוחה ונכונה על אופניים. על התלמידים למצוא את המעשים השגויים שנעשו ולציין על אילו כללים הם עברו. לאחר שחברי הקבוצה סבורים שיש בידם פתרון מלא לקטע, יגיש נציג הקבוצה למורה ויציג לה את הפתרון. במידה שהתשובה נכונה ולמלאה, תקבל הקבוצה דף עם הקטע הבא של כתב החידה. כך, עד לפתרון מלא של כתב החידה.

שלב ב' – תהליך פתרון כתב החידה

המורה תחלק את הכיתה קבוצות של 5-6 תלמידים שתתחרנה ביניהן על פתרון מהיר ונכון של החידה. יש לאפשר לכל הקבוצות לסיים את פתרון החידה. הקבוצה שתסיים ראשונה, תציג את הפתרון לכיתה.

התלמידים שסיימו את פתרון כתב החידה, יקבלו דף עבודה ובו ידרגו את חומרת המצבים והתנהגות המעורבים בתאונה.

שלב ג' – פתרון כתב החידה

הצגת פתרון כתב החידה על ידי נציג הקבוצה המנצחת שיקרא את כתב החידה בשלמותו ויסביר כיצד קבוצתו הגיעה לפתרון בכל אחד מהקטעים.

בטיחות אורח חיים בטוח

כתב החידה

באחד מימות הקיץ החמים, ארעה תאונת דרכים בה היו מעורבים אופניים ורכב פרטי. רוכבת האופניים נחבלה בראשה ובגפיה. האופניים ניזוקו. לנהג ולמכונית שלום. המשטרה פתחה בחקירת המקרה ומתוך העדויות של המעורבים ושל עוברי אורח החלה להתבהר התמונה. חוקר המשטרה יעקב שהגיע למקום התאונה, החל מיד בחקירה. ראשון הנחקרים היה מנשה הולך רגל שהיה עד למקרה. יעקב הזמין את מנשה להיכנס לניידת וביקש ממנו שיספר את אשר ראה.

קטע מס' 1 – עדותו של מנשה

יצאתי מחנות המשקפיים והלכתי אל עבר מעבר החצייה. רוכבת האופניים רכבה על המדרכה בצד שמאל הקרוב לשפת הכביש לכוון הצומת. כשהגיעה לפינת הרחוב, סטתה הרוכבת שמאלה, ירדה מהמדרכה אל מעבר החצייה והמשיכה ברכיבה על האופניים ולא הלכה ברגל. בעת שהרוכבת הייתה באמצע הכביש, במעבר החצייה, מכונית שנסעה ברחוב לכוון הצומת, פגעה בה והיא נפלה מתחת לגלגליה. הרוכבת לא עצרה להביט ימינה ושמאלה לפני שירדה מהמדרכה לכביש. אני הייתי יורד מהאופניים במעבר חצייה.

קטע מס' 2 - עדותו של הנהג

לאחר עדותו של מנשה זימן יעקב את נהג המכונית הפוגעת אליו לניידת. שאל אותו לשמו וביקש שיספר את מה שקרה בעת התאונה.

שמי יוסף, אני נוהג כבר 30 שנה, מקרה כזה עוד לא היה לי. נהגתי במכונית ברחוב שבאותה שעה הייתה בו תנועה ערה. כשאתה נוהג במכונית ברחוב ראשי, אתה לא מצפה שרוכב אופניים יפתיע אותך. בכל אופן, כשהתקרבותי לצומת האטתי את מהירות הנסיעה. רק במרחק שני מטרים ממעבר החצייה הבחנתי ברוכבת האופניים כשהיא יורדת מהמדרכה אל תוך מעבר החצייה. היא הביטה בי לרגע ונראה היה שלא הייתה ערנית לנעשה בכביש, היא לא עצרה והמשיכה ברכיבה בתוך מעבר החצייה. מיד לחצתי על דוושת הבלם בכל הכוח, אך לא הספקתי לעצור את המכונית. הרוכבת נפגעה ונפלה על הכביש עם האופניים.

בטיחות אורח חיים בטוח

קטע מס' 3 - עדותה של נועה רוכבת האופניים

למחרת בבוקר נסע יעקב לבית החולים שבו אושפזה נועה וחקר אותה בעודה שוכבת במיטה כשרגלה נתונה בגבס. ספרי לי כל מה שאת זוכרת החל מהרגע שהחלטת לרכב על האופניים.

ביום התאונה פגשתי את חברתי דלית ליד הסופרמרקט כשהיא רוכבת על אופניים. היא בקשה שאשמור לה עליהן בזמן שהיא נכנסה לקנות דבר מה. הסכמתי מיד כי כבר מזמן לא רכבתי על אופניים ורציתי מאוד לרכב. עליתי על האופניים ועשיתי סיבוב קטן במגרש החנייה, למרות שאני יודעת שזה אסור. משם פניתי לרחוב הראשי שהיה די סואן, המשכתי בנסיעה על המדרכה כי לא היה שם שביל המיועד לאופניים. כדי לעבור לצד שני של הכביש, ירדתי מהמדרכה ורכבתי אל תוך מעבר החצייה. מכונית שהגיחה בפתאומיות משמאלי פגעה בי ממש על מעבר החצייה. נפלתי על הכביש, נפגעתי בכמה מקומות, הראש כאב לי ופוניתי משם באמבולנס לבית חולים. הבחנתי במכונית שבאה משמאל וניסיתי לבלום את האופניים אך הבלמים לא פעלו.

קטע מס' 4 - העדות של דלית

יעקב הבין שכדי לברר מדוע נועה לא הצליחה לבלום את האופניים, עליו לחקור את חברתה דלית. הוא זימן אותה לתחנת המשטרה למסירת עדות.

מכיוון שעכשיו אנחנו בחופשת הקיץ ולא לומדים, אמי שלחה אותי לסופרמרקט לקנות חלב. בדרך פגשתי את חגי, בן כיתתי שהוביל את אופניו בהליכה והקסדה שלו תלויה עליהן. בקשתי מחגי את האופניים לכמה דקות כדי לרכב לסופרמרקט במהירות ולחזור עם החלב. חגי סרב בטענה שבלמי האופניים לא תקינים ומשום כך הוא מוביל אותן בהליכה. הבטחתי לחגי שארכב בזהירות ולאופניים לא יקרה כלום. הוא הסכים ואף נתן לי לחבוש את הקסדה שלו כדי שראשי יהיה מוגן. ליד הסופרמרקט פגשתי את חברתי נועה ובקשתי שתשמור על האופניים לרגע. נכנסתי לסופרמרקט כשהקסדה בידי, הרי נועה לא צריכה לחבוש קסדה כשהיא רק שומרת על האופניים. כשיצאתי מהסופרמרקט, לא ראיתי את נועה. היא לא הייתה שם, הבנתי שהיא רכבה על האופנים ללא הקסדה. שמעתי צפירה של אמבולנס מכיוון הרחוב הראשי ורצתי לשם. בצומת ראיתי התקהלות של אנשים, את חברתי נועה פינו משם באמבולנס והאופניים המעוקמות נלקחו על ידי המשטרה. כמה חבל שלא נתתי לה את הקסדה.

בטיחות אורח חיים בטוח

קטע מס 5 - העדות של חגי

עדוּתָה של דלית לא שפכה די אור על מצבן של האופניים בזמן התאונה ולכן יעקב החליט לחקור גם את חגי בעל האופניים. חגי היה מאוד מבואס מגורלן של אופניו. הן שכבו מעוקמות במחסן שבתחנת המשטרה. על שאלותיו של יעקב ענה בחוסר רצון וכך סיפר:

אני בודק את תקינות האופנים שלי לפני כל רכיבה. לפני כמה ימים הבחנתי שיש בעיה בבלמים ורציתי לתקנם. באותו היום שבו נועה נפגעה בתאונה, יצאתי בדרך לחנות האופניים של ציפורי. הובלתי את האופניים בהליכה ולקחתי אתי את הקסדה כדי שאוכל לרכוב בדרך חזרה. לא הרחק מביתי פגשתי את בת כיתתי דלית. היא בקשה שאתן לה את האופניים לרכיבה לסופרמרקט כדי להביא חלב. הסברתי לה שיש בעיה בבלמים של האופניים ואני הולך לתקנם. דלית התעקשה, הבטיחה שתהייה זהירה ושזו רק נסיעה קצרה שתחסוך לה זמן. השתכנעתי ונתתי לה את האופניים ואת הקסדה. אני לא מבין מדוע נועה שרק התבקשה לשמור, רכבה על האופניים בלי שבדקה את אביזרי הבטיחות ואם הן תקינות.

בטיחות אורח חיים בטוח

נספח א' – כללי רכיבה בטוחה על אופניים

כללי רכיבה בטוחה על אופניים

- בטרם הרכיבה יש לבדוק את תקינות האופניים ואת כל אביזרי הבטיחות
- חובה לחבוש קסדה ולרכוס אותה בכל דרך, על מנת להגן על ראש הרוכב
- מקומות מותרים ואסורים לרכיבה: כביש – מותר; מדרכה – אסור; שביל אופניים – מותר
- על המדרכה ובמעבר חצייה יש ללכת לצד האופניים
- יש לרכב על פי חוקי התעבורה, בצד ימין של הדרך, ולציית לתמרורים ולרמזורים
- יש להעדיף לרכוב בדרכים שאינן סואנות, בשבילים המיועדים לרוכבי אופניים ובמגרשים המתאימים
- לא ירכב אדם על אופניים אלא אם הם במצב תקין וראויים לשימוש
- לא ירכב אדם על אופניים אלא על גבי המושב הקבוע המחובר אליהם
- הרוכב על אופניים לא ירכיב עליהם אדם ולא ירכב אדם על אופניים נהוגים בידי אחר אלא אם הם עשויים לאנשים במספר הרוכבים עליהם
- יש לשמור על שדה ראייה פתוח – בעת הרכיבה יש להסתכל לכל הצדדים
- בשעות החשיכה יש לענוד מחזירי – אור על הגוף ובמיוחד על קרסול הרגל, על הזרועות ועל הקסדה. זאת בנוסף על מחזירי אור שמותקנים על האופניים
- אין לרכב באופניים ברחובות שיש בהם תנועה סואנת ולא בדרכים בין עירוניות שהתנועה בהן מהירה
- הרוכב על אופניים לא יאחז ברכב אחר הנע בדרך ולא יחבר אליו את רכבו באופן אחר
- שוטר שרואה אופניים שרוכבים עליהם מתוך הפרת התקנות, רשאי הוא להוציא את האוויר ואת השסתומים כדי למנוע המשך רכיבה עליהם

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ב' – פתרון כתב החידה

קטע מס' 1

- השגיאה - הרוכבת רכבה על המדרכה בצד שמאל הקרוב לשפת הכביש
- התקנה - על המדרכה ובמעבר חצייה יש ללכת לצד האופניים
- השגיאה - ירדה מהמדרכה אל מעבר החצייה והמשיכה ברכיבה על האופניים ולא הלכה ברגל.
- התקנה - על המדרכה ובמעבר חצייה יש ללכת לצד האופניים

קטע מס' 2

- השגיאה - נהגתי במכונית ברחוב שבאותה שעה הייתה בו תנועה ערה
- התקנה - אין לרכב באופניים ברחובות שיש בהם תנועה סואנת ולא בדרכים בין עירוניות שהתנועה בהן מהירה
- השגיאה - נראה היה שלא הייתה ערנית לנעשה בכביש
- התקנה - יש לשמור על שדה ראייה פתוח – בעת הרכיבה יש להסתכל לכל הצדדים

קטע מס' 3

- השגיאה - משם פניתי לרחוב הראשי שהיה די סואן
- התקנה – אין לרכב באופניים ברחובות שיש בהם תנועה סואנת ולא בדרכים בין עירוניות שהתנועה בהן מהירה
- השגיאה - המשכתי בנסיעה על המדרכה
- התקנה – על המדרכה ובמעבר חצייה יש ללכת לצד האופניים
- השגיאה - ירדתי מהמדרכה ורכבתי אל תוך מעבר החצייה
- התקנה – על המדרכה ובמעבר חצייה יש ללכת לצד האופניים
- השגיאה - וניסיתי לבלום את האופניים אך הבלמים לא פעלו

בטיחות

אורח חיים בטוח

התקנה – לא ירכב אדם על אופניים אלא אם הם במצב תקין וראויים לשימוש

קטע מס' 4

- השגיאה - חגי סרב בטענה שבלמי האופניים לא תקינים
- התקנה – לא ירכב אדם על אופניים אלא אם הם במצב תקין וראויים לשימוש
- השגיאה - הבנתי שהיא רכבה על האופנים ללא הקסדה
- התקנה - חובה לחבוש קסדה ולרכוס אותה בכל דרך, על מנת להגן על ראש הרוכב

קטע מס' 5

- השגיאה - הסברתי לה שיש בעיה בבלמים של האופניים
- התקנה - לא ירכב אדם על אופניים אלא אם הם במצב תקין וראויים לשימוש
- השגיאה - רכבה על האופניים בלי שבדקה את אביזרי הבטיחות ואם הן תקינות
- התקנה - בטרם הרכיבה יש לבדוק את תקינות האופניים ואת כל אביזרי הבטיחות

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור מס' 8

התנהגות הילד כנוסע ברכב

בחודשי חופשת הקיץ מרבית הילדים הנפגעים בתאונות דרכים הינם נוסעים ברכב. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מדי שנה נפגעים בישראל כמעט 3000 ילדים בני 14-0 בתאונות דרכים, מתוכם מעל 200 פצועים קשה ומעל 20 הרוגים.

במהלך חופשת הקיץ יוצאים יותר לטיולים ברכב המשפחתי ברחבי הארץ. בכל נסיעה כזו הילדים צריכים לשבת במושב האחורי, עליהם להיות חגורים בחגורת בטיחות כמו כל הנוסעים האחרים ברכב. מחקרים מוכיחים כי התקני ריסון לילדים מפחיתים באופן משמעותי את היפגעות הילדים בתאונות דרכים.

הנוסעים שיושבים מאחור חשופים לסכנת פגיעה בשעת תאונה לפחות כמו היושבים מלפנים. לחגירת חגורות בטיחות יש חשיבות רבה, תפקידן לצמצם את הפגיעה בנוסעי הרכב בעת תאונה. בקרות תאונה, אפילו קלה, נפתחות הכריות במהירות רבה והמכה שלהן עלולה לגרום לפציעה.

להתנהגות הנוסע ברכב יש השפעה רבה על הנהג, על איכות הנסיעה ועל בטיחות הנוסעים. למצבו של הנהג יש השלכה על בטיחות הנסיעה ברכב פרטי. ילד יכול להיות פעיל בלקיחת אחריות על בטיחות הנוסעים ולהשפיע על התנהגות המבוגר. מצבים מסוכנים בנסיעה ברכב פרטי יכולים להימנע אם שומרים על הכללים.

מטרות השיעור

- ❖ הכרת כללי ההתנהגות בזמן נסיעה ברכב
- ❖ הבנת ההשפעה של התנהגות הנוסע ברכב על יכולת הריכוז של הנהג בנהיגה
- ❖ הבנת חשיבותם של אמצעי הבטחות ברכב בהגנה על הנוסע

מיועד לשכבת גיל

- ❖ יסודי, חט"ב

בטיחות אורח חיים בטוח

אמצעים דידיקטיים

- ❖ מחשב להקרנת מצגת
- ❖ מצגת מספר 8 "התנהגות הנוסע ברכב פרטי", [לחץ כאן להורדת המצגת](#)

משך השיעור

- ❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

- ❖ מצגת שאלות על התנהגות הנוסע ברכב פרטי
- ❖ דיון בדילמה של התנהגות ילדים ברכב

מהלך השיעור

שיעור בכיתה

שלב א' – הצגת השקף כללי התנהגות ברכב

שלב ב' – שאלות בנושא התנהגות הנוסע ברכב באמצעות מצגת

שלב ג' – הצגת סיפור הדילמה ודיון התלמידים על פי סיפור הדילמה

שלב ד' – סיכום קצר בדיון על התנהגות בטוחה ברכב

שלב א' – כללי התנהגות ברכב

המורה תציג שקף עם כללי התנהגות הנוסע ברכב. המורה תקריא את הכללים ותסביר בהתאם לרמת התלמידים.

שלב ב' – התנהגות הנוסע ברכב פרטי

שלב זה כולל מצגת עם שש שאלות, המורה תקרין את המצגת שאלה אחר שאלה. לכל שאלה ישנן מספר תמונות הממחישות את המצב. המורה תציג את תמונות ותאפשר לתלמידים להשיב. לאחר מכן תציג את התשובה ותקריא אותה.

בטיחות אורח חיים בטוח

מצגת השאלות

1. מאיזה צד של מכונית חונה במקביל למדרכה מותר לנוסעים להיכנס או לצאת?

כאשר מכונית חונה במקביל למדרכה, כולם פרט לנהג נכנסים ויוצאים אך ורק מהדלתות שבצד ימין של המכונית. מסוכן להימצא על הכביש משמאל למכונית, רכב חולף עלול לפגוע בנו.

2. האם לנהג מותר לדבר בטלפון סלולרי ללא דיבורית?

נהג צריך לאחוז בהגה בשתי ידי. הוא עלול לאבד שליטה ברכב אם יחזיק טלפון ביד אחת. החוק אוסר לדבר בטלפון ללא דיבורית בשעת נהיגה. אם לא מותקנת דיבורית במכונית ונהג צריך לדבר בטלפון, עליו לעצור במקום בטוח ואז לדבר.

בטיחות אורח חיים בטוח

3. האם יש אדם שאינו חייב לחגור חגורת בטיחות בזמן נסיעה במכונית פרטית?

בתקנות התעבורה נקבע כי "לא ינהג אדם ולא ייסע ברכב שבו מותקנות חגורות בטיחות, אלא אם כן הנוהג והנוסעים בו חגורים בחגורת בטיחות או רתומים במושב בטיחות או במושב מגביה". במלים אחרות, החוק קובע שעל הנהג ועל כל נוסע לחגור חגורת בטיחות.

4. כיצד יש להושיב ילדים בגיל 4 עד 9 שנים בזמן נסיעה ברכב?

מושב בטיחות עם גב

מושב בטיחות (בוסטר)

ילדים מעל גיל שנה ומשקל של 9 ק"ג ועד למשקל 18 ק"ג (גיל 4 שנים לערך) יש להושיב במושב האחורי של הרכב, במושב בטיחות שלם (עם גב) כשפניו עם כיוון הנסיעה. מעל משקל 18 ק"ג ועד גובה של 145 ס"מ (גיל 4 – 9 שנים לערך), ילד צריך לשבת במושב בטיחות מסוג בוסטר ולהיחגר בחגורת אגן-כתף של הרכב.

בטיחות אורח חיים בטוח

5. כיצד מגנה חגורת הבטיחות על הנוסע ברכב?

- חגורת הבטיחות ננעלת ומרתקת את הנוסע למושב.
- החגורה מונעת מהנוסע לעוף קדימה אל תוך שמשת הרכב במקרה של בלימת חירום.
- בקרות תאונה, מונעת החגורה מהנוסע לעוף החוצה מתוך הרכב.
- חגורת הבטיחות מספקת הגנה טובה ויעילה ביותר ומפחיתה את הסיכון לפגיעה חמורה.

6. האם לנוסעים במכונית (ילדים או מבוגרים) מותר בכל מצב להסיח את דעתו של הנהג כך שלא יהיה מרוכז בנהיגה?

הסחת דעת של הנהג בעת נהיגה לצורך ביצוע מטלה שאיננה נהיגה, גורעת מיכולתו להתרכז במטלה העיקרית, נהיגה בטוחה. חוסר תשומת לב של הנהג מהווה על פי מחקרים, גורם עיקרי במרבית תאונות הדרכים שבהן הגורם האנושי הוא הסיבה לתאונה. בתאונות אלו, מראים הממצאים כי הנהג לא היה מרוכז בנהיגה לפחות שלוש שניות לפני התרחשות התאונה.

אסור להסיח את דעתו של הנהג, עליו להיות מרוכז בדרך.

בטיחות אורח חיים בטוח

שלב ג' – הצגת סיפור האירוע ודין התלמידים על פי סיפור הדילמה

סיפור האירוע

ערן ואור שני אחים בני 8 ו 10 נסעו ביום התאונה שבה נפגע נבו רוכב האופניים, עם אחותם שנהגה במכונית המשפחתית לחוג קרטה. הם ישבו במושב האחורי של המכונית כשהם יושבים על מושב מגביה (בוסטר), חגורים בחגורת בטיחות. במהלך הנסיעה הם האזינו לשיחה שנהלה אחותם הנהגת בטלפון הסלולרי. מיד כשהסתיימה השיחה הם החלו לריב ביניהם, לצעוק ולהכות אחד את השני. אחותם הנהגת הפנתה את ראשה לאחור ובקשה מהם להפסיק לריב ולהירגע. ממש באותו רגע נשמעה חבטה, המכונית המשיכה לנסוע עוד קצת ונעצרה. במקום נוצרה מהומה, אנשים התקהלו מסביב. למקום הגיע אמבולנס תוך כדי השמעת צפירות חירום. אחותם יצאה מהמכונית ושני האחים נשארו לשבת במושב האחורי כשהם מבוהלים ומבולבלים.

הדילמה

כמה ימים לאחר התאונה ישבה כל המשפחה בסלון ודברו על התאונה, שני האחים הקשיבו לאחותם הגדולה שספרה על החקירה במשטרה ועל ההחלטה שהיא איננה אשמה בתאונה. מאוחר יותר בערב כשהם כבר היו במיטות, החלו שני האחים לדבר ולהיזכר במהלך הנסיעה לחוג קרטה. הם נזכרו שאחותם בכלל לא הייתה מרוכזת בנהיגה, היא כל הזמן דברה בטלפון וברגע התאונה הפנתה את הראש והסתכלה עליהם. הם חשבו שיתכן ובמשטרה בכלל לא יודעים על כך, ואולי הנער רוכב האופניים שנפצע בכלל לא אשם בתאונה. הם לא ידעו מה עליהם לעשות, האם לספר על כך ואז אולי אחותם תפגע, או לא לספר ואז הם ירגישו לא טוב כלפי הנער שנפצע. בכלל, איך ישמרו סוד כזה בבטן?

עזרו לשני האחים לקבל את ההחלטה הנכונה ונמקו את דעתכם.

שלב ד' - סיכום קצר ודין על התנהגות בטוחה ברכב - שאלות לדין

1. מדוע לדעתכם הנהגת לא סיפרה את כל הפרטים לחוקרי התאונה?
2. האם לשני האחים אין חלק בהתרחשות התאונה?
3. למי יכולים שני האחים לספר את הידוע להם, להורים, לאחותם, לאבא של הנער שנפצע, למורה, לחברים או למשטרה?
4. מה יקרה אם כולם יסתירו ולא ידווחו על מעשים חמורים?

בטיחות אורח חיים בטוח

נספחים

נספח א' – כללים להתנהגות בתוך הרכב

- 👍 לשמור על אווירה נעימה ורגועה במכונית
- 👍 נוסעים שאינם נוהגים ברכב צריכים להיכנס למכונית ולצאת ממנה רק מהצד הקרוב למדרכה ולא מצד הכביש
- 👍 בעת נסיעה יש לחגור חגורת בטיחות מלפנים ומאחור ולהשתמש בהתקני הריסון המותאמים לגיל הילד
- 👍 לא להטריד את הנהג ולא להסיח את דעתו מהכביש
- 👍 אין לזרוק חפצים בתוך הרכב או מחוצה לו
- 👍 אין להוציא חלקי גוף מעבר לחלונות הרכב

פרק ג' – חופשת קיץ בטוחה

נתוני היפגעות ילדים מתוך אתר של ארגון "בטרם" לבטיחות ילדים, כ 10% מהנפגעים בבית או בחצר הבית הינם בנים, קיים קשר הפוך בין גיל הילד לסיכון להיפגעות בבית או בחצר, עם העלייה בגיל ישנה ירידה משמעותית בשיעור ההיפגעות. סוג ההיפגעות השכיח ביותר בכל קבוצות הגיל הוא נפילה. שיעור אי ההשגחה בבית ובחצר הבית בעת ההיפגעות עומד על כ 21% מהמקרים שתועד דפוס ההשגחה ההורית בבית עבור ילדים צעירים בגילאי 0-1 דומה לזה של ילדים בגילי 2-9 למרות היותם של הראשונים בעלי סיכון רב יותר להיפגעות. בחופשת הקיץ יש עלייה של 12% במספר ההיפגעות בבית ובחצר הבית, בהשוואה לשאר ימות השנה, אם כי לא נמצאו הבדלים בגיל הנפגעים ובסיבות ההיפגעות. שלושת סוגי ההיפגעות השכיחים ביותר בבית ובחצר בכל קבוצות הגיל הם: נפילה 44%, כוויה 19%, מכה/חבלה/חתך/דקירה 16%, פגיעות אחרות הן: פגיעת בעלי חיים, הרעלה, תאונת תלת אופניים או גלגלים קטנים, חנק, טביעה או סיבה אחרת. ☐ בחינת התפלגות ההיפגעות בבית לפי חודשי השנה מלמדת, כי קרוב ל 40% מהיפגעות ילדים מתרחשות בחודשים מאי - אוגוסט. זאת על אף שחודשים אלה מהווים רק שליש מסך כל חודשי השנה. 22% מהיפגעות ילדים מתרחשות בחופשת הקיץ, בעוד שחופשת הקיץ מהווה רק כ-20% בלבד מכלל ימות השנה. כלומר, מדובר בעלייה של 12% בהיפגעות ילדים בבית ובחצר בקיץ בהשוואה לשאר ימות השנה.

שיעור מס' 9

בטיחות אורח חיים בטוח

בטיחות בחצר ובסביבת הבית

הבית והחצר שסביבו נותן הרגשה של המקום הבטוח ביותר עבורנו הילדים. אך למגינת הלב, אחוז גדול מתוך סך פציעות והיפגעות ילדים מתרחש בבית ובסביבתו. נדרשת מודעות לכך והכרת הסכנות הטמונות בבית ובחצר. אם נכיר את הגורמים המסכנים את הילדים, נדע איך להגן עליהם מפני אותם גורמים. מה כדאי ורצוי לעשות להגנתם בכלל ובעיקר בחופשת הקיץ, כשהילדים נמצאים יותר בבית. גורמי סיכון של היפגעות ילדים בבית ובחצר ידועים. הגורמים העיקריים הם: כוויית, נפילות, חנק, התחשמלות, טביעה, אש ואחרות. התלמידים יכולים לשמש שגרירי בטיחות, להשפיע על הוריהם

מטרות השיעור

- ❖ הבנת גורמי הסיכון לתאונות בית וחצר של ילדים
- ❖ הכשרת התלמידים להיות גורם מלמד ומשפיע על ההורים למניעת תאונות ילדים בבית
- ❖ הטמעת הרגלי התנהגות שקולה ובטיחותית

מתאים לקבוצת גיל

- ❖ יסודי, חט"ב

אמצעים דידקטיים

- ❖ חדר מחשבים
- ❖ שאלון עמדות במחשב [לחץ כאן להורדת הפעלת השאלון](#)
- ❖ חומר רקע

משך השיעור

שיעור אחד

בטיחות אורח חיים בטוח

שלבי השיעור

- שלב א' - עבודה עצמית במחשב על שאלון עמודות אישי
- שלב ב' - הכנת מכתב להורים
- שלב ג' - דיון מונחה בכיתה

מהלך השיעור

שלב א' – שאלון עמודות אישי

המורה תנחה את התלמידים להשיב על שאלון עמודות אישי במחשב (נספח ב'), התלמידים ישיבו על המשפטים - נכון ולא נכון. לאחר שיענו על כל המשפטים, תוצג להם התשובה של המערכת והם יוכלו להשוות.

שלב ב' – פנייה אישית להורים

כל תלמיד יכין מכתב פנייה להוריו (בהסתמך על נספח א') המתייחס למה שכדאי ורצוי שהם יעשו להגנת ילדיהם מפגיעות בכלל ובעיקר בחופשת הקיץ, כשהילדים נמצאים יותר בבית. במכתב אפשר להתייחס לסוגי תאונות מסוימים או באופן כללי.

את המכתב יש להקליד במחשב לשמור ולשלוח להורים בדואר אלקטרוני.

שלב ג' – דיון בכיתה

המורה תפנה את התלמידים לנספח א' הדן באופן שיש להגן על ילדים מפני היפגעות בבית ובחצר בתאונות שונות. בהתאם לכך יתקיים דיון בנושא על פי השאלות הבאות:

1. כוויות הן אחת מצורות ההיפגעות של ילדים בבית. כוויה יכולה להיגרם ממים רותחים בסיר שנשפך על ילד, ממים חמים מדי באמבטיה, מברז מים חמים, מאש וכדומה. מה ניתן לעשות כדי למנוע סכנה של כוויה?
2. ילדים ופעוטות נפגעים כתוצאה מנפילה בבית או בחצר לעתים תוך כדי משחק, לפעמים הם נתקלים במכשול ואף נפילה ממקום גבוה ובלתי מוגן דיו. הציעו למבוגרים פתרונות שיגנו על הילדים וימנעו ככל האפשר נפילה וחבלה של ילדים.
3. בתקופת החופש הגדול ומפאת החום של הקיץ, ילדים רבים מתרחצים בים, בכנרת, בבריכות ציבוריות ופרטיות. הציעו דרכים להגביר את בטיחות המתרחצים ולמניעת מצבי סיכון לילדים.

בטיחות אורח חיים בטוח

נספחים

נספח א' – איך נגן על ילדים מפני היפגעות בבית ובחצר

כוויות: עור הילדים רך ועדין וכוויות חמורות יכולות להיגרם בן רגע, גם במגע עם חום של 60 מעלות בלבד. איך נגן עליהם?

במטבח: יש להרחיק את הקומקום החשמלי מטווח ידם של הילדים, לא לאפשר להם לשחק במטבח או לשהות בו כאשר מבשלים

באמבטיה: תמיד צריך לבדוק את חום המים באמצעות היד או המרפק לפני שהילדים כנסיים לאמבטיה. אין לאפשר לילדים לשחק עם ברז המים.

לעולם אל תשאירו ילד לבד באמבטיה

כיצד להגן על ילדים מפני נפילות?

נפילות של ילדים ופעוטות נפוצות מאוד במיוחד בתקופת החופש הגדול.

- ❖ התקינו סורגים בחלונות
- ❖ התקינו מעקות בטיחות במקרה של מדרגות בתוך הבית
- ❖ אל תאפשרו להם לשחק על החלונות
- ❖ אל תשימו רהיטים ליד חלונות, ילדים אוהבים לטפס

הגנה לתינוקות:

- ❖ לעולם אל תשאירו תינוק או פעוט לבד על משטח החתלה, או בכל מקום גבוה אחר
- ❖ בעגלה, במנשא או בכיסא אוכל יש להקפיד לחגור את התינוק, ולא להתרחק ממנו

חנק:

חנק בקרב ילדים ופעוטות עלול להיגרם ממספר גורמים: הנטייה להכניס כל דבר לפה, מגבלות של לעיסה, מספר מועט של שיניים או בזמן שינה. איך נוקטים באמצעי זהירות?

- ❖ פיקוח על אכילת דברים מסוכנים כמו פופקורן, גרעינים, שקדים וכדומה
- ❖ משחקים מתאימים לגיל הילד, בגודל המתאים
- ❖ יש לאסור אכילה בשכיבה
- ❖ אל תשאירו תינוק במיטה עם שמיכות רבות ומשחקים רבים
- ❖ מומלץ לכל הורה לעבור קורס לעזרה ראשונה, הנשמה והוצאת גוף זר

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ג' – שאלון עמדות אישי

קראו את המשפטים הבאים בעיון וסמנו את התשובה המתאימה לדעת.

מס'	היגדים	נכון	לא נכון
1.	אפשר לקבל כוויה גם ממים פושרים		
2.	עור הילדים רך ועדין וכוויות חמורות יכולות להיגרם בן רגע		
3.	לעולם אין להשאיר ילד קטן לבד באמבטיה		
4.	ילדים מעל גיל 5 יכולים להיזהר לבד מאש		
5.	לילדים בגיל בית ספר אסורה אכילת פופקורן, גרעינים, שקדים		
6.	בנים מקרב הילדים נפגעים בתאונות בעשרה אחוז יותר מבנות		
7.	אנשים מבוגרים מעוניינים שילדים ישמרו על עצמם מפגיעה		
8.	ככל שהידים בוגרים יותר מספר הפגיעות בהם רב יותר		
9.	בחודשי הקיץ מפגעים יותר ילדים מאשר בשאר חודשי השנה		
10.	הורים צריכים ללמוד הגשת עזרה ראשונה לתינוקות וילדים		
11.	אדם מבוגר אינו יכול לשנות ממנהגיו וללמוד דברים חדשים		
12.	יש מה לעשות על מנת להפחית את הסיכון לפציעת ילדים		
13.	פציעה תוך כדי משחק היא "חלק מלהיות ילד"		
14.	תאונות דרכים מהוות הסיכון הגדול ביותר להיפגעות ילדים		
15.	יציאת ילדים לעבודה בחופשת הקיץ מגבירה את הסיכוי להיפגע		
16.	ילדים יכולים להשפיע על עמדות של המבוגרים		

בטיחות אורח חיים בטוח

שיעור מס' 10

מקומות משחק מותרים ובטיחותיים

בחופשות ובשעות הפנאי, הילדים משחקים במקומות הזמינים להם. ישנם מקומות בטיחותיים המיועדים למשחק וישנם מקומות שאינם בטוחים. מקום בטוח למשחק יהיה מוגן מכלי רכב, יהיו בו מתקנים בטיחותיים, שבילים מסודרים ומקומות ישיבה. ילדים נוהגים לשחק בחצר הבית, במגרשי חנייה, ברחוב, במגרשים נטושים ובאתרי בנייה. גם ברחוב שקט שהתנועה בו דלילה או ברחוב משולב, נהגים אינם מצפים לפגוש בילדים משחקים, נהג מופתע עלול לפגוע בילד. ילדים עלולים להיפגע גם בדרך אל מגרש המשחקים.

פעולות למניעת היפגעות ילדים במקומות משחק:

- ❖ ילד עד גיל 9 שנים לא ילך ברחוב ללא לוויו של מבוגר
- ❖ בגני שעשועים ובמגרשי משחקים לא להשאיר ילדים קטנים ללא השגחת מבוגר
- ❖ יש לבחור רק מקומות בטוחים למשחק לילדים ולשחק רק בהם
- ❖ המקומות הבטוחים למשחק הם: מגרשי-משחקים, מגרשי-ספורט וגנים ציבוריים ופרטיים המוגנים על-ידי גדר בטיחות גבוהה
- ❖ בעת ההליכה אל מגרש המשחקים יש לשאת כדור, גלגשת, קורקינט, גלגילת ביד ובתוך שקית ולא להשתמש בהם ברחוב
- ❖ הגולשים חייבים להצטייד בקסדה, בכפפות ובמגני ברכיים ומרפקים
- ❖ בעת משחק בכדור ובעת גלישה יש להתחשב באחרים ולהימנע מפגיעה בזולת

מטרות השיעור

- ❖ הקניית הרגלים להתנהלות בטוחה בדרך אל מגרשי המשחקים ובבחירת מקומות משחק
- ❖ לימוד והפנמת הידיעה שישנם מקומות שבהם מסוכן ועל כן אסור לשחק בהם

בטיחות אורח חיים בטוח

מיועד לשכבת גיל

יטודי

אמצעים דידקטיים

- ❖ מחשב להקרנת השאלות והמצגת
- ❖ כרטיסים עם רשימה אקראית של 6 מקומות משחקים
- ❖ מצגת מספר 10 – "מקומות משחק מותרים", [לחץ כאן להורדת המצגת](#)

משך השיעור

שיעור אחד

מבנה השיעור

- ❖ הצגת נושא השיעור ואופן התנהלותו
- ❖ משחק בינגו זיהוי מקומות משחק
- ❖ המורה יציג שקף אחר שקף כאשר המטרה במשחק הינה לזהות ולסמן בדף כמה שיותר מקומות משחק

מהלך השיעור

שיעור בכיתה

- שלב א' - הסבר מהלך השיעור
- שלב ב' - המורה יחלק לכל תלמיד דף עם רשימת מקומות שעליו יסמן התלמיד את מקומות המשחקים שכבר הוצגו בשקפים.
- שלב ג' – המורה יפעיל את המצגת והתלמידים יזהו את מקומות המשחקים.
- שלב ד' – דיון בכיתה

בטיחות אורח חיים בטוח

שלב א' – הצגת אופן התנהלות שיעור ומטרותיו

מטרת השיעור להציג לתלמידים שישנם מקומות ומגרשים שנועדו למשחקי ילדים וישנם מקומות שבהם מסוכן ואסור לשחק. במפגש נקיים משחק בינגו תמונות שבמהלכו יוצגו מקומות משחק שונים, חלקם מותרים וחלקם אסורים למשחקי ילדים. כל תלמיד יקבל דף עם רשימה חלקית של מקומות משחק ויצטרך לבדוק אם המקום שמוצג בתמונה מתאים לאחת ההגדרות שברשימה שיש לו.

תלמיד שמצא הגדרה מתאימה לתמונה יכריז "יש לי" ויקרא בקול את ההגדרה. אם ההגדרה נכונה, כל התלמידים שברשימה שלהם מצויה ההגדרה יסמנו אותה בדף שלהם. תלמיד שסיים לסמן את כל הרשימה יכריז "בינגו".

שלב ב' – חלוקת כרטיסי משחק

המורה יכין מראש כרטיסים עם רשימה של מקומות משחקים מתוך "בנק מקומות משחק". מספר הכרטיסים יהיה כמספר התלמידים בכיתה, בכל כרטיס תהיה רשימה אקראית של 6 מקומות משחק שונים. רצוי שלא יהיו כרטיסים זהים.

לאחר דברי ההסבר, יחלק המורה כרטיס לכל תלמיד. התלמידים יקראו את רשימת מקומות המשחק בכרטיס שקבלו כדי שיהיו מוכנים לזהותם בתמונות כשיוצגו.

שלב ג' – הפעלת המצגת

המורה יציג שקף ויבקש מהתלמידים לזהות את מקום המשחקים שבתמונה. עליהם לבדוק בכרטיסים שלהם אם יש משפט שמתאר את המקום שמופיע בתמונה. תלמיד שימצא משפט מתאים ברשימה שלו יכריז "יש לי". המורה יבדוק ואם התשובה נכונה הוא יציג את המשפט על גבי התמונה במצגת וכל התלמידים שבכרטיס שלהם מופיע המשפט, יסמנו אותו.

כך תמשך הצגת התמונות עד ששלושה תלמידים יסמנו את כל המשפטים בכרטיס שלהם ויכריזו "בינגו".

בטיחות אורח חיים בטוח

שלב ד' – דיון על מקומות אסורים למשחקים

המורה יציג שוב שקפים אך הפעם רק תמונות של מקומות אסורים למשחקי ילדים. התלמידים יתבקשו להסביר מדוע המקום שמופיע בתמונה אינו מתאים ואסור למשחקים.

בנק מקומות משחק מותרים למשחקי ילדים

1. לשחק במשחקי כדור במגרש ספורט מגודר
2. לשחק בגן ציבורי או פרטי מגודר
3. לרכב על אופניים בפארק פתוח
4. לגלוש בגלגשות (סקטבורד), בגלגליות (סקטים), בגלגלי להב (רולרביידס) ובקורקינט רק במגרשי ספורט ובמגרשים עם משטח מיוחד לגלישה
5. לרכב על אופניים במסלולים המיועדים לכך בלבד
6. משחקי כדור בחצר בית ספר
7. רכיבה על אופניים בשעות החשיכה כשעונדים מחזירי אור

בנק מקומות ומצבי התנהגות האסורים למשחקי ילדים

1. מסילת רכבת ובסביבתה
2. ברחוב סואן ובין מכוניות חונות
3. במגרשי חנייה
4. ברחוב, על הכביש ועל המדרכה
5. באתר בנייה
6. מדרכה, מסוכן להקפיץ כדור על המדרכה
7. מאחורי אוטובוס חונה
8. במגרשי חנייה פרטיים בעיקר בחצרות של בתים משותפים
9. בסביבת אתרי אשפה
10. לגלוש בגלגליות וגלגלי להב על המדרכה
11. לרכב על אופניים ללא קסדה
12. לשחק בכבישים עירוניים ובין עירוניים
13. לגלוש עם קורקינט על המדרכה

בטיחות אורח חיים בטוח

הסבר למצבי התנהגות ולמקומות משחק אסורים לילדים

1. אסור לשחק על מסילת רכבת ובסביבתה. הרכבות מהירות מאוד ואינן יכולות לבלום במקום, הרכבת שקטה ולא ניתן לשמוע אותה מתקרבת.
2. אסור לשחק ברחוב סואן ובין מכוניות חונות, בגלל קומתם הנמוכה של הילדים, נהג ברכב הנוסע ברחוב לא יכול להבחין בהם.
3. אסור לשחק במגרשי חנייה, נהג היוצא מחנייה בנסיעה לאחור עלול שלא להבחין בילד.
4. גם ברחוב שאינו סואן, מסוכן לשחק על הכביש ועל המדרכה
5. אסור לשחק באתר בנייה, מכוניות משא נכנסות ויוצאו ולנהג שיושב גבוהה יש שטחים מתים רבים, שבהם אינו יכול לראות מה קורה
6. אסור להקפיץ כדור על המדרכה, הכדור עלול להתגלגל לכביש. יש לשאת את הכדור בתיק או בשקית.
7. אסור לעלות על מתקן שעשועים שאינו תקין או כשגיל הילד הינו מתחת לגיל המוגבל בשלט.
8. מאחורי אוטובוס חונה מסוכן מאוד לשחק, נהג אוטובוס עלול להסיעו לאחור מבלי שאפילו יידע שילד נמצא שם.
9. אסור לשחק בסביבת אתרי אשפה, מכוניות אשפה נכנסות ויוצאו ולנהג שיושב גבוהה יש שטחים מתים רבים.
10. אסור לגלוש בגלגליות וגלגלי להב על המדרכה, מחשש מעידה ונפילה על הכביש. בדרך אל המגרש יש לשאת אותם בשקית.
11. קסדה המגינה על הראש בעת נפילה, חובה לחבוש קסדה על הראש בעת רכיבה על אופניים גם במגרש המשחקים.
12. אסור לגלוש עם קורקינט על המדרכה, יש להובילו בהליכה בדרך למגרש המשחקים.
13. אסור לרכב על אופניים במעבר חצייה, יש לרדת מהאופניים ולהוביל בהליכה לצדן.

בטיחות אורח חיים בטוח

דוגמה לכרטיס שניתן לכל תלמיד

- ❖ 3 לרכב על אופניים בפארק פתוח
- ❖ 5 לרכב על אופניים במסלולים המיועדים לכך בלבד
- ❖ 18 לשחק בכבישים עירוניים ובין עירוניים
- ❖ 8 לשחק על מסילת רכבת ובסביבתה
- ❖ 11 לשחק ברחוב על המדרכה
- ❖ 14 לשחק במגרשי חנייה פרטיים בעיקר בחצרות של בתים משותפים

צריך להכין כרטיסים כאלו כמספר התלמידים בכיתה. הכרטיסים לא יהיו זהים, בכל כרטיס יהיו 6 מקומות משחק שונים מתוך בנק המקומות המותרים והאסורים למשחק ילדים.

שיעור מס' 11

תרבות התנהגות בטוחה בים ובבריכה

בחופש הגדול הילדים מרבים ללכת לים ולבריכה. ילדים קטנים עם הוריהם וילדים גדולים הולכים לבדם. כדי שהבילוי הזה ימשיך להיות מהנה צריכים כולם, הורים וילדים להיות ערניים ומודעים לסכנות הכרוכות בכך.

הסכנות העיקריות בים ובבריכה

שתי סכנות עיקריות דורשות תשומת לב בעת שהייה בים, בבריכה או בכל מקור מים אחר, טביעה במים ונזקי שמש.

טביעה אינה מתרחשת רק בים סוער. היא עלולה לקרות גם במים הרדודים של הבריכה וגם בכל מקווה מים, אפילו בבריכה ביתית. חשוב לדעת כי ילדים, ובעיקר פעוטות, עלולים לטבוע גם כאשר עומק המים רדודים.

נזקי שמש עלולים לגרום לכוויות עור כואבות ומסוכנות ולהתייבשות נוזלים בגוף. השהייה במים עלולה להטעות ולגרום לילדים שלא לחוש בצמא, אינם חשים שהשמש צורבת את עורם כי במים לא חם להם. אך בזמן שהם חשופים לשמש הנזקים המצטברים חמורים. אין בים כמעט מקום ליד המקרה, רוב מיקרי ההיפגעות ניתנים למניעה על ידי תרבות התנהגות בטוחה. השאלה היא איך גורמים לילדים לקיים את כללי ההתנהגות להיות אחראיים וזהירים.

מטרות השיעור

- ❖ הכרת הסכנות הטמונות בהתנהגות שאינה בטוחה בים, בבריכה וליד כל מקווה מים
- ❖ הבנת האחריות האישית המוטלת על בני נוער להתנהג בבטיחות על מנת למנוע מעורבותם בתאונות ים וברכה

מיועד לשכבת גיל

- ❖ חט"ב ותיכון

בטיחות אורח חיים בטוח

אמצעים דידקטיים

- ❖ כרטיסי תפקידים
- ❖ מחשב למצגת

משך השיעור

- ❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

- ❖ משפט ציבורי בעקבות תאונות ים ובריכה עם נפגעים
- ❖ דיון מסכם

מהלך השיעור

שלב א' – משפט ציבורי

שלב ב' – דיון בכיתה

שלב א' – משפט ציבורי

תאונות בים ובבריכה מסתיימות בחלק מהמקרים באסון. לא בכל המקרים העניין מגיע לבתי משפט בתביעות לפיצויים. אך, בכל המקרים קיים היבט ציבורי של התנהגות רשלנית של מישהו שלא הקפיד על כללי הבטיחות. נקיים בית משפט ציבורי שידון בהיבט ההתנהגותי של המעורבים באירוע. בכל אירוע ישנם כמה בעלי תפקידים: נאשם, שופט, תובע וסנגור. המורה תבחר ארבעה תלמידים לכל אירוע ותחלק להם כרטיסי תפקידים. בתחילת המשפט הציבורי יקרא השופט את סיפור האירוע. לאחר מכן יחקור התובע את הנאשם וינסה לשכנע את השופט באשמתו של הנאשם. אחריו יחקור הסנגור את הנאשם וינסה לשכנע את השופט בחפות הנאשם. בסיום הדיון יפסוק השופט וינמק.

בטיחות

אורח חיים בטוח

שלב ב' – דיון מסכם

בסיום הדיון בכל האירועים תקיים המורה דיון בשאלות מניעת תאונות בים ובבריכה כפי שנדונו במשפט הציבורי.

שאלות לדיון

1. איך למנוע ואיך להימנע מטביעה בים בחוף מוסדר עם מציל?
2. מהן הדרכים למנוע טביעה של ילדים בחופים לא מוסדרים וללא מציל?
3. האם תאונות של פגיעה גופנית בים ובבריכה הן כורח המציאות? מה צריך לעשות כדי למנוע?

בטיחות אורח חיים בטוח

נספחים

נספח א' – אירועי משפט ציבורי

נקיים משפט ציבורי שידון בתוצאות של אירועי בטיחות בים ובבריכה. לכל אירוע ישנו סיפור רקע המתאר את השתלשלות האירועים וכתב תביעה. במשפט ישנם ארבעה בעלי תפקידים: נאשם, שופט, תובע וסניגור.

כרטיסי תפקידים לאירוע 1

סיפור רקע:

לפני פתיחת עונת הרחצה, הלכו שני נערים מחיפה לחוף הים ואתם ילד קטין. הקטין נכנס לים והנערים נותרו על החוף. תוך זמן קצר החל הילד לטבוע. אחד הנערים מיהר וקפץ לים במטרה להציל את הילד, אך גם הוא טבע. לבית משפט השלום בעיר הוגשה תביעה על ידי משפחתו של הנער כנגד העירייה והמדינה כאחראיות לאסון בטענה כי במקום לא היה שילוט האוסר רחצה בים.

כתב התביעה:

מתוך כתב התביעה עולה שהנתבעים, העירייה והמדינה אחראיות לאסון בו טבעו הקטין והנער מאחר שבמקום לא היה שילוט האוסר רחצה בים. הנערים חשבו לתומם שאפשר להתרחץ במקום. האחריות כולה מוטלת על כתפי העירייה והמדינה שלא עשו די כדי למנוע את האסון.

הנתבע: את הנתבעות, העירייה והמדינה ייצג פקח העירייה שהגיע למקום לאחר האסון.

כרטיסי תפקידים לאירוע 2

סיפור רקע:

הוריו של ילד בן 15 שטבע למוות בחוף ים מוסדר בהרצליה, תבעו את עיריית הרצליה ואת המדינה בטענה העיקרית של מחדל משווע בפעולות ההצלה. הילד נכנס עם חבריו לים מול סוכת המציל כשהדגל האדום התנוסס. הם נסחפו דרומה והילד החל לטבוע, חבריו מיהרו אל המציל והזעיקו אותו. לטענתם, לקח להם זמן ארוך לשכנע את המציל שיבוא איתם להציל את הילד. המציל הלך להציל את הילד כשבידו גלגל הצלה בלבד. הוא לא השתמש בחסקה או באופנוע ים. במשך מספר דקות מועט חיפש המציל את הילד וחזר לסוכה, זאת על אף

בטיחות אורח חיים בטוח

שהילדים התחננו בפניו. רק כ- 45 דקות מאוחר יותר חולץ הילד שעוד היה בחיים, על ידי מתרחצים בוגרים. מאוחר יותר הילד נפטר

כתב תביעה:

המציל, העירייה והמדינה הואשמו ברשלנות בביצוע פעולות הצלה של הילד כשהחל לטבוע ובכך גרמו בסופו של דבר למותו. המציל לא שם לב שהילדים נסחפים, ולא הזהירם. כשחבריו של הילד באו להזעיק אותו, הוא לא השתמש בחסקה או באופנוע ים שלא נמצאו ליד הסוכה.

הנתבע: המציל, אפשר להוסיף גם נציג העירייה.

כרטיסי תפקידים לאירוע 2

סיפור רקע:

לברית שחייה שבפרק השעשועים הגיעו תלמידי מוסד חינוך לנערים ליום כיף, אתם הגיע נער כבן 17 אשר בשלב מסוים ראה כמה מחבריו כשהם בתוך המים ורק ראשם מציץ מעל פני המים. הנער סבר בטעות כי מדובר באזור בו המים עמוקים וקפץ ראש לבריכה. הוא נפגע קשה בראשו ובחולית הצוואר ולמעשה זה גרם לו לשיתוק מלא בכל גופו. בפועל התברר שחבריו כרעו על ברכיהם וכך נוצר הרושם שהמים בבריכה עמוקים. יצוין שבמקום לא היה שילוט בשום מקום שמצביע עומק המים בבריכה.

כתב תביעה:

הנער שנפגע הגיש תביעה נגד בעלי המקום הנהלת מוסד החינוך ודרש לחייבם לשלם לו פיצוי. הטענות העיקריות בתביעה הן שלא היה במקום שילוט של עומק המים כמתחייב ולא שלט אזהרה מפני קפיצה למים. בית החינוך כגוף המארגן את יום הכיף, התרשל בשמירה על הנערים. לנער נגרמו נזקים עקב הפציעה והתביעה הינה לפיצויים מכוח פקודת הנזיקין כנגד האחראים.

הנתבע: מנהל פרק השעשועים

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ב' – איך נישמר

איך נשמר מפני טביעה?

- ❖ נתרחץ אך ורק בחופים מוכרזים שיש בהם מציל, גם בימים בהם הים שקט ונוח ולהישמע להוראות המציל
- ❖ נשמור על קשר עין עם המציל, אם אנחנו לא רואים אותו, הוא לא רואה אותנו
- ❖ אם נגיע לים או בריכה לאחר שעות הפעילות של המציל - אין להיכנס למים!
- ❖ עלינו להכיר את צבעי הדגלים את משמעותם ולהתנהג בהתאם לכך:

דגל שחור – הרחצה אסורה	דגל אדום – הרחצה מסוכנת	דגל לבן – הרחצה מותרת
-------------------------------	--------------------------------	------------------------------

- ❖ כאשר אנו שוהים בים ובבריכה, אף אם יודעים לשחות ומצוידים באמצעי ציפה, איננו מוגנים ב- 100% ויש לשמור על קשר עין עם המציל
- ❖ יש להימנע ממשחקים כמו קפיצה למים, דחיפת חבר למים, הטבעת חבר בצחוק וכיוצא באלו, זה עלול להיגמר רע
- ❖ אסור להיכנס למים עם אוכל בפה שמע יתקע בגרון בעת שחייה או משחק במים
- ❖ גם בעת רחצה בבריכה ביתית, נדרשת השגחה של מבוגר
- ❖ לעולם לא נקפוץ ראש במים רדודים מחשש לפגיעה בעמוד השדרה ובראש
- ❖ לא נרוץ מסביב לשפת הבריכה, מחשש להחלקה ופציעה
- ❖ נשחה תמיד כשאנו בשליטה ולא נגיע לאפיסת כוחות
- ❖ נמנע מלשחות באזור שובר הגלים, באזור זה עלולות להיווצר מערבולות שמושכות לקרקעית הים
- ❖ נמנע מלהתקרב לים בלילה, בחושך אי אפשר להבחין שהים סוער, ואפשר לטבוע

איך נשמר מפני נזקי שמש והתייבשות?

- ❖ הקפדה על מריחת הגוף בכל האזורים החשופים לשמש בקרם הגנה עם מסן קרינה גבוה חיונית ביותר
- ❖ תמיד נתמקם במקום מוצל
- ❖ צריך להרבות בשתייה, גם אם לא חשים בצמא
- ❖ השעות המסוכנות ביותר לחשיפה לשמש הן בין עשר בבוקר ועד ארבע אחר-צהריים, עדיף לשהות בים ו/או בבריכה לפני השעות הללו או לאחריהן

בטיחות

אורח חיים בטוח

איך נפעל במקרה של טביעה?

- ❖ נוציא מיד את הטובע מהמים, תוך הימנעות מלסכן את החיים שלנו
- ❖ במקביל, נזעיק את מד"א בקו החירום 101.
- ❖ נשמעו ונפעל לפי ההנחיות שנקבל ממוקד החירום של מד"א להמשך טפול בטובע
- ❖ טובע שאיננו נושם (בית חזה אינו עולה ויורד) נשכיב על גבו הרחק מקו המים ומיד נבצע לו עיסויי של בית החזה

שיעור מס' 12

בטיחות בטיולים

בתקופת הקיץ מרביתם לצאת לטיולים. טיולים משפחתיים של הורים וילדים, טיולי בני נוער, טיולי אופניים וכדומה. הטיול בארץ משלב הנאה ופעילות ספורטיבית, אך ביחד עם זאת, טומן בחובו מצבים שיש בהם סכנה להיפגעות. מטרות שונות יכולות להיות לטיולים, הכרת ההיסטוריה של הארץ, ההנאה מנופיה המיוחדים של הארץ, בהרים, בנגב ובגליל. במהלכו של כל טיול יש לשמור על ניקיונה של הארץ ויש להישמר שלא לעשות מעשים מסוכנים ולא להיקלע למצבים שיש עמם סיכון.

כשיוצאים לטייל בטבע, ובמיוחד כשמדובר בטיולים באזורים מסוכנים ולמשך מספר ימים, חשוב להיערך לקראת כל התרחישים האפשריים. חשוב לתכנן את ציר הטיול ואת הציד לטיול לפרטי פרטים ולקחת בחשבון גם מצבים קיצוניים ומצבי חירום. יש להצטייד במים רבים ובמזון, בערכת עזרה ראשונה, באמצעי הצללה. כשילדים יוצאים לטיול, צריך לתכנן בקפידה את כל פרטי הטיול, לבחור במסלול מתאים ליכולת שלא יהיה קשה מדי מבחינת תנאי השטח ומבחינת אורך המסלול.

מטרות השיעור

- ❖ הכרת מצבים שונים בטיול המשפחתי שיש להישמר מהם כדי למנוע היפגעות
- ❖ הבנת הצורך בנטילת אחריות אישית לבטיחות בהכנות לקראת הטיול ובמשך הטיול

מיועד לשכבת גיל

- ❖ חט"ב ותיכון

אמצעים דידקטיים

- ❖ מחשב ומקרן
- ❖ מצגת לשיעור מס' 12 – "אירועי בטיחות בטיולים", [לחץ כאן להורדת המצגת](#)

בטיחות

אורח חיים בטוח

משך השיעור

❖ שיעור אחד

מבנה השיעור

❖ מצגת מצבים שיש להישמר מפניהם בטיול

❖ תכנון טיול

❖ דיון

מהלך השיעור

שלב א' – המורה תציג באמצעות מצגת מצבים שונים ואירועים שעלולים להתרחש בטיול משפחתי או בטיולי טבע של בני נוער. לגבי כל אחד מהמצבים יצטרכו התלמידים להתייחס, ולהשיב כיצד צריך להיערך למצב וכיצד אפשר למנוע מצב שאיננו רצוי. המצבים השונים מפורטים בנספח א'. לאחר כל אירוע, המורה תציג את שקף ההמלצות

שלב ב' – המורה תציג את שקף "על מה לשים לב בטיול" (נספח ב') או תחלק לתלמידים את דף ההמלצות וכן את טופס "תכנון טיול בטוח" (נספח ג'). כל תלמיד יתבקש לבחור יעד לטיול ולתכנן את פרטיו תוך הסתמכות על רשימת ההמלצות.

שלב ג' – המורה תקיים דיון מסכם על פי שאלות מנחות הבאות:

4. מדוע רצוי לתכנן טיול לפני שיוצאים?
5. מה הם נושאי בטיחות בטיולים החשובים לדעתכם?
6. טיול בטוח הוא טיול ש..... (השלימו).

בטיחות אורח חיים בטוח

נספחים

נספח א' - מצגת מצבים שונים ואירועים שעלולים להתרחש בטיול

שדה מוקשים

חמישה מטיילים בני משפחה מאזור השרון נכנסו לשדה מוקשים בצפון הגולן. כתוצאה מפיצוץ מוקש שעליו דרכו, נפצע ילד בן 11 באורח קשה, אחותו בת ה-12 נפצעה בינוני ושלושה לקו בחרדה. ממד"א נמסר, כי מצבו של הילד מוגדר קשה. התאונה הקשה אירעה סמוך לשעה 13:30, עדיין לא ברור האם הילדים הבחינו שמדובר בשדה מוקשים, או שהשלג כיסה את השלטים. דובר צה"ל מסר כי מדובר במטיילים שנכנסו לשדה מוקשים מסומן בגדר ובשילוט ולא במוקש שנסחף, בסמוך להר אביטל.

שאלה: כיצד אפשר היה למנוע את האירוע, מי אחראי למה שקרה?

בטיחות אורח חיים בטוח

סטייה מהשביל המסומן ואבוד הדרך במדבר

שתי תלמידות כיתה י"א היו תקועות במשך 11 שעות במכתש הקטן במדבר, אחרי שאבדה דרכן במשימת ניווט. "איבדנו כל תחושת כיוון. מצאנו את עצמנו על קצה הר מעל תהום" הן סיפרו למחלצים. השתיים היו בטיול לדרום של שלושה ימים "לא האמנו שימצאו אותנו", הודו התלמידות. הטיול אורגן על ידי סמינר של תכנית מצטיינים שכבתית וכלל 21 תלמידים בליווי שתי מורות. המשימה הייתה לנווט בשטח המכתש ולהגיע לנקודה מסוימת.

"לא ממש הבנו לאן עלינו להגיע, לאיזה מפעל. אמרו לנו 'לכו'. לא חשבנו שזה משהו מסוכן, וחשבנו שנגיע תוך זמן קצר, הלכנו לכיוון מסוים, כי לא היה שום מסלול, חשבנו שכל המסלולים מגיעים למקום אחד", כך ספרו התלמידות.

שאלה: אילו מהלכים שגויים מבחינה בטיחותית אתם מזהים באירוע?

כיצד אפשר היה למנוע את האירוע?

בטיחות

אורח חיים בטוח

הצטיידו בכמות מועטה של מים

נער שטייל עם עוד שישה חברים בנחל עמוד בגליל, חש בשלב מסוים ברע, נפל ומת. חבריו התקשרו להזעיק עזרה, למקום הגיעה יחידת החילוץ גליל-כרמל. "הנער החל לחוש ברע בעת הצעידה בנחל, ראייתו התערפלה והוא איבד את שיווי משקלו. הוא נשען על עץ ואז התמוטט וספג חבטה חזקה", כך סיפר אחד מחבריו למחלצים. המחלצים ביצעו בנער פעולות החייאה בשטח ומסוק שהוזנק למקום פינה אותו לבית החולים זיו שבצפת, שם נקבע מותו. מסתבר כי הנערים שטיילו בנחל הצטיידו בשלושה ליטרים מים בלבד, במקום 35 ליטרים כנדרש. לדברי קצין המבצעים של יחידת החילוץ, "הנערים תכננו לטייל לכל אורך מסלול נחל עמוד, זה מסלול קשה מאוד, במיוחד ביום חם".

שאלה: אילו ליקויים בתכנון הטיול אתם מזהים? מה אתם הייתם עושים כדי למנוע את מותו של הנער?

בטיחות

אלרח חיים בטוח

עקיצת עקרב

החום הכבד העיר את בעלי החיים הארסיים משנתם, וזהו מזג אוויר נוח עבורם לצאת מהמחבוא ולהיקלע לדרכם של בני אדם. יחידת חילוץ הוזעקה לטפל בנער בן 15 אשר טייל במסגרת טיול מאורגן ונעקץ על ידי עקרב. יחידת החילוץ של מד"א שהגיע במסוק למצפה רמון טפלה בנער במקום ופינתה אותו לבי"ח סורוקה בבאר שבע. ממד"א נמסר כי הנער סובל מתגובה אלרגית קשה. היום דווח מבית החולים כי מצבו של הילד השתפר וכעת הוא נושם בכוחות עצמו. הוא מאושפז במחלקת טיפול נמרץ ילדים. לאחר שהתאושש, הנער סיפר שקם בבוקר ויצא מתוך שק השינה הוא לבש את מכנסי הג'ינס שלו ולפתע חש בעקיצות כואבות לכל אורך רגלו. כשהסיר אות המכנסיים התברר לו שנעקץ על ידי עקרב צהוב, העלול לגרום למוות בתוך שעות. הוא הספיק לקרוא לעזרה והחל לחוש כאבי שרירים עזים ותוך זמן קצר אבד את הכרתו.

שאלה: אילו אמצעי זהירות הייתם נוקטים כדי למנוע את עקיצת העקרב?

בטיחות אורח חיים בטוח

טבעו במאגר מים

שני אחים טבעו במאגר מים, צעיר שלישי שהיה אתם הזעיק עזרה. השלשה יצאו לטיול ביום קיץ חם, בהגיעם למאגר המים ביער יתיר, השאירו השניים את בגדיהם על שפת המאגר ונכנסו אליו. הצעיר השלישי הזעיק את המשטרה אחרי שמצא את בגדיהם של האחים על שפת המאגר ולהם לא היה זכר. לאחר שהגופות נמשו מהאגם, נמסר מקק"ל שהמאגר אליו מסוכן לרחצה, מגודר, סגור לכניסת מטיילים וישנם שם שלטים המורים שהכניסה אליו אסורה. מתחקיר המשטרה את הצעיר השלישי עולה ששני האחים לא ידעו לשחות ולא העריכו שהמאגר עמוק. "אני לא נכנסתי למים כי פחדתי שאטבע, אני לא יודע לשחות.

**שאלה: מה היה שגוי בהתנהגות המטיילים מבחינה בטיחותית?
מה עוד ניתן לעשות כדי למנוע כניסת מטיילים למאגרי מים?**

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ב' – על מה לשים לב בטיול

- ❖ תכנון הטיול - תכננו את המסלול המועדף כולל תחנות עצירה בדרך, תכננו את זמני הטיול, מהיציאה ועד החזרה
- ❖ שימו לב לסימון שבילים, לשלטים שמזהירים מפני שטחים אסורים לכניסה, שלטי הכוונה והסברה
- ❖ שימו לב להוראות המחייבות באזור הטיול או בפעילויות המתוכננות בטיול. במיוחד להוראות פעילויות אתגריות כמו שייט, סנפלינג, טיפוס, רכיבה על חמורים.
- ❖ אל תלכו במסלולים לא מסודרים, היזהרו מגדרות תיל, בורות באדמה, קוצים, ירידות תלויות או עליות מסוכנות, הידרדרות של אבנים
- ❖ הצטיידו בכל מה שסייע לכם בעת הטיול. תיק גב שלא יכביד על הגב, מים, בדקו נקודות הצטיידות במים לאורך הטיול. הצטיידו בכובעים, משקפי שמש, קרם הגנה, נעלי הליכה נוחות, אוכל, מפה עדכנית, מכשיר תקשורת
- ❖ במסלולי הליכה הרריים אין להתקרב לשפת מצוק, בשל סכנת נפילה או דרדור אבנים ולנקוט משנה זהירות בעת ירידה במדרון תלול
- ❖ במיוחד בקיץ יש להישמר מהכשת נחשים ועקרבים
- ❖ ההליכה בשעות החשיכה אסורה בהחלט. בלילה השהייה בשטח הינה חוויה, אך יש להיזהר מנפילה ופציעה
- ❖ אין לשתות מים מברזים בשטחים חקלאיים, הם עשויים להכיל חומרי דישון. גם מי נחלים עלולים להיות מזוהמים, בשעת מצוקה להשתמש בטבליות טיהור
- ❖ לא לטבול בבריכות, במאגרי מים ובחופים שלא נועדו לרחצה ואין בהם שרותי הצלה
- ❖ לא לתכנן טיולים בטבע במזג אוויר חם ללא כמות מים מספק. כמות השתייה המומלצת לאדם באזור ממוזג היא ארבעה ליטרים מים ביום.
- ❖ יש לחבוש כובע רחב שוליים ולמרוח קרם הגנה מהשמש בכל טיול ובמיוחד בימים חמים
- ❖ התייעצו עם גורם מקצועי על פרטי המסלול: משך ההליכה, מקורות מים בדרך, קשיים העלולים להתעורר, התאמת הטיול לגיל המשתתפים בו
- ❖ הקפידו להשאיר את תכנית הטיול אצל ההורים: המסלול, האתרים שתבקרו, לוח זמנים, מספרי טלפון ניידים

בטיחות

אורח חיים בטוח

נספח ג' – תכנון טיול בטוח

	מטרת הטיול
	המשתתפים
	יעד הטיול
	מועד מתוכנן
	משך הטיול
	הכנות

שלב	זיהוי קשיים ומפגעים	אופן המניעה ע"פ ההמלצות
תכנון מסלול		
התארגנות		
הצטיידות		
לוח זמנים		
שוניות		

בטיחות אורח חיים בטוח

ביבליוגרפיה

- דן מירון ואחרים, ספטמבר 2013 - פגיעות בילדים בצפון-ישראל – תמונת מצב וגורמי-הסיכון, הרפואה – עיתון ההסתדרות הרפואית בישראל.
- לימור הנדל, 2010 – היבטים פסיכולוגיים של הפגעות הולכי רגל ילדים וקשישים, מרכז רן נאור לחקר הבטיחות, טכניון.
- ד"ר תמר תומר-פישמן (2009) - הולכי רגל ילדים – גורמי סיכון להיפגעות ודרכי התערבות – הגורם האנושי, בטיחות בדרכים בקיצור, גיליון 4, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים.
- נ. ניר, י. אופיר, א. וייס, ש. לוי, (אוקטובר 2017) - היפגעות ילדים בישראל: דו"ח 'בטרם' לאומה 2017. פתח תקווה: 'בטרם' – המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים, מס' פרסום 1100.
- מ. איבנקובסקי, ש. כסלו (מאי 2011) - היפגעות ילדים בישראל: דו"ח 'בטרם' לאומה 2010. פתח תקווה: 'בטרם' – המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים, מס' פרסום 1072.
- Klin B, and others, Bicycle-related injuries in children: profile of disturbing growing problem, Department of Pediatric Surgery, Pediatric Intensive Care, Trauma Unit, and Pediatric Emergency Room, "Assaf Harofeh" Medical Center, Zerifin, Sackler School of Medicine, Tel Aviv University, Israel (Submitted to JAMA).
- גדי רוזן (2006) - חינוך הילד לעצמאות ולאחריות, פורום חינוך לילדים ונוער באתר תפוז.
[פורסם באתר](#)